

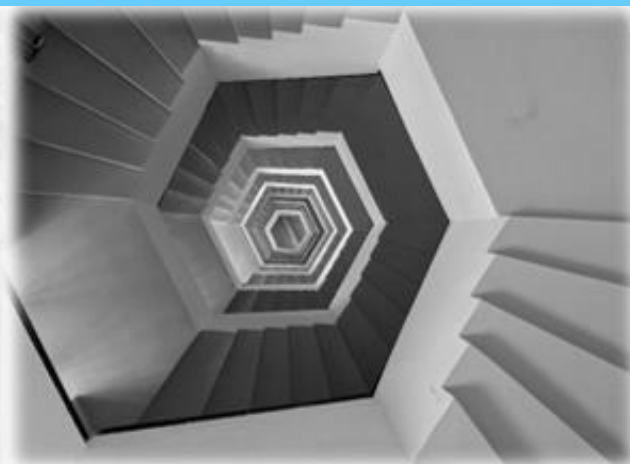

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

(ΣΥΝΟΨΗ) ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΜΠΡΑΞΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

προώθηση της εταιρικής επώασης, των νεοφυών
επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας στις
πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή της παρούσας δημοσίευσης δεν συνιστά έγκριση του περιεχομένου που αντικατοπτρίζει μόνο τις απόψεις των συγγραφέων, και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

**ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΣΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ
ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ
(ΠΔΒ) ΜΕΣΩ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Συμφωνία επιχορήγησης: 2020-1-BG01-KA203-079193

Πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από το πρόγραμμα Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι κλάδοι του πολιτισμού και της δημιουργικότητας (ΚΠΔ)¹ αναγνωρίζονται ως έξυπνοι, βιώσιμοι και χωρίς αποκλεισμούς μοχλοί ανάπτυξης για την Ευρώπη. Εκτός από τη συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη, προωθούν την κοινωνική συνοχή, καλλιεργούν καινοτομίες και δημιουργούν θέσεις εργασίας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, παρά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι Ευρωπαϊκές οικονομίες μετά την επιβολή περιοριστικών δημόσιων προϋπολογισμών μετά την κρίση. Οι μη τεχνολογικές καινοτομίες γεφυρώνουν αποτελεσματικότερα τις προτεραιότητες κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Ωστόσο, οι ΠΔΒ είναι περιφερειακά προσδιορισμένες, ευδοκίμουν με τοπικούς πόρους και προσφέρουν αξία στις κοινότητες δημιουργώντας θέσεις εργασίας σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Ωστόσο, η εκπαίδευση και η κατάρτιση των επιχειρήσεων και των τεχνών δεν αντικατοπτρίζουν επαρκώς αυτήν την τάση, ιδίως στις χώρες της Νότιας και Ανατολικής Ευρώπης. Οι απαραίτητες τομεακές δεξιότητες των ΠΔΒ αναφέρονται στη διαχείριση της γνώσης και της δημιουργικότητας και στην ταχεία αλλαγή.

Το έργο *FENICE: Προώθηση της Επιχειρηματικότητας και της Καινοτομίας σε Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες μέσω της Διεπιστημονικής Εκπαίδευσης* βασίζεται στη λογική ότι για να διατηρήσουν οι ΠΔΒ τον κοινωνικό τους αντίκτυπο, χρειάζονται διεπιστημονική και σχετική επαγγελματική εκπαίδευση που βασίζεται πάνω σε θέματα από τις επιχειρήσεις, τη διαχείριση, την επιχειρηματικότητα, την πληροφορική, τα μέσα ενημέρωσης και άλλα, εκτός από τον πολιτισμό και τις τέχνες.

Το FENICE έχει ως γενικό στόχο την προώθηση της συνεργασίας, της καινοτομίας και της ανταλλαγής ορθών πρακτικών μεταξύ ενδιαφερομένων οργανισμών από πέντε Ευρωπαϊκές χώρες — Βουλγαρία, Ελλάδα, Ρουμανία, Πορτογαλία και Σερβία — για τη βελτίωση της ποιότητας και της συνάφειας της επιχειρηματικής εκπαίδευσης για τους ΚΠΔ, ενισχύοντας το δυναμικό καινοτομίας και τον κοινωνικό τους αντίκτυπο.

Ο επιδιωκόμενος μακροπρόθεσμος αντίκτυπος είναι:

- ✓ να επιβεβαιώσει εκ νέου την αξιοπιστία των ΚΠΔ ως καινοτόμων, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμων τομέων,
- ✓ να συμβάλει στην ανάπτυξη διεπιστημονικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων που ανταποκρίνονται στις τρέχουσες και μελλοντικές ανάγκες σε δεξιότητες των ΚΠΔ και να αυξήσει τις θετικές δευτερογενείς επιπτώσεις στις άλλες βιομηχανίες και την κοινωνία,
- ✓ να συμβάλει στην θέσπιση δημιουργικών συμπράξεων με γνώμονα τα πανεπιστήμια, με τη συμμετοχή των επιχειρήσεων και των δημόσιων αρχών, τη στήριξη των ΚΠΔ εντός των κοινοτήτων και των περιφερειών, και
- ✓ να διευκολύνει τη μεταφορά γνώσεων και ικανοτήτων για τη διαχείριση των ΚΠΔ μεταξύ των Ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και της περιφέρειας.

Ο αντίκτυπος αυτός επιτυγχάνεται όχι μόνο μέσω της εκπόνησης διεπιστημονικών προγραμμάτων μαθημάτων, εκπαιδευτικού υλικού, περιπτώσιολογικών μελετών βέλτιστων πρακτικών και μιας πλατφόρμας ηλεκτρονικής μάθησης για τη διαχείριση και την επιχειρηματικότητα στους ΚΠΔ, αλλά και με την εκπόνηση ενός μοντέλου συνεργασίας Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ) και επιχειρήσεων, προσφέροντας διαφορετικά σενάρια για τον τρόπο με τον οποίο η ακαδημαϊκή κοινότητα και η βιομηχανία μπορούν να ενώσουν τις δυνάμεις τους για την προώθηση της επώασης, των νεοφυών επιχειρήσεων, της επιχειρηματικότητας, της συμβουλευτικής σταδιοδρομίας και των επαγγελματικών διαδρομών για φοιτητές, πτυχιούχους και επαγγελματίες που εργάζονται.

¹ Η Πράσινη Βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής — Απελευθέρωση του δυναμικού των κλάδων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας, ορίζει τους εν λόγω κλάδους μη αποκλειστικά ως παραστατικές τέχνες, εικαστικές τέχνες, πολιτιστική κληρονομιά, κινηματογράφος, DVD και βίντεο, τηλεόραση και ραδιόφωνο, βιντεοπαιχνίδια, νέα μέσα, μουσική, βιβλία και τύπος, αρχιτεκτονική και σχεδιασμός, συμπεριλαμβανομένου του γραφικού σχεδιασμού, του σχεδιασμού μόδας, της διαφήμισης. Οι πολιτιστικές βιομηχανίες παράγουν και διανέμουν αγαθά ή υπηρεσίες που κατά τον χρόνο ανάπτυξής τους θεωρείται ότι έχουν ειδικό χαρακτηριστικό, χρήση ή σκοπό που ενσωματώνει ή μεταφέρει πολιτιστικές εκφράσεις, ανεξάρτητα από την εμπορική αξία που μπορεί να έχουν. Οι δημιουργικοί κλάδοι είναι οι κλάδοι που χρησιμοποιούν τον πολιτισμό ως εισροή και έχουν πολιτιστική διάσταση, αν και τα προϊόντα τους είναι κυρίως λειτουργικά (European Commission, 2010).

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΥΜΠΡΑΞΕΩΝ ΑΕΙ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων παραμένει υψηλά στις στρατηγικές προτεραιότητες των πανεπιστημίων σε όλο τον κόσμο. Είναι υποχρεωμένα να ενθαρρύνουν την ανταλλαγή γνώσεων αιχμής, την ανάπτυξη ικανοτήτων, την καθοδήγηση των αποφοίτων να αποκτήσουν τις σχετικές δεξιότητες και νοσοτροπία που απαιτούνται για την ποιοτική απασχόληση, αλλά και να προωθήσουν την καινοτομία, την επιχειρηματικότητα και τη δημιουργικότητα. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στη γνώση μέσω της ανταλλαγής αποτελεσμάτων έρευνας και της βελτίωσης της μεταφοράς γνώσεων μεταξύ των ερευνητικών ιδρυμάτων και της βιομηχανίας είναι καίριας σημασίας για τη δημιουργία οικοσυστημάτων καινοτομίας (European University Association, 2023).

Τα πανεπιστήμια και οι επιχειρήσεις έχουν αναπτύξει διαφορετικά σενάρια και οδούς συνεργασίας τα τελευταία εκατό χρόνια. Ωστόσο, υπήρξε μια αδιάκοπη ανάγκη για βελτίωση λόγω της μεταβαλλόμενης δομής της οικονομίας και η αξία του τρόπου λειτουργίας δημιουργείται και κατανέμεται στην κοινωνία. Επιπλέον, οι προσεγγίσεις είναι βέβαιο ότι θα διαφέρουν μεταξύ των τομέων της οικονομίας και των κανονισμών που διέπουν την εκπαίδευση στις χώρες λειτουργίας.

Εντός των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα σενάρια συνεργασίας εκτελούνται είτε από συγκεκριμένες μονάδες — όπως κέντρα σταδιοδρομίας, τμήματα πρακτικής άσκησης και πρακτικής εκπαίδευσης, γραφεία μεταφοράς τεχνολογίας και άλλα — είτε απευθείας από τις ακαδημαϊκές μονάδες και τμήματα. Τις περισσότερες φορές αυτή η συνεργασία βασίζεται σε θέματα και ποικίλλει μεταξύ των επιστημονικών τομέων.

Όταν εστιάζουμε στους κλάδους του πολιτισμού και της δημιουργίας, πρέπει να εξετάζουμε τις ιδιαιτερότητες του πολιτιστικού και του δημιουργικού τομέα.

Πρώτη έρχεται η σημασία του τοπικού και περιφερειακού περιβάλλοντος. Οι ΚΠΔ ευδοκίμουν στο ανθρώπινο κεφάλαιο και στους πόρους, που δημιουργούνται από τον άνθρωπο (όπως η κληρονομιά) και, ως εκ τούτου, έχουν συγκεκριμένο πλαίσιο. Για τον σκοπό αυτό, το προφίλ των ΚΠΔ σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή ή τοποθεσία είναι επίσης συγκεκριμένο. Ταυτόχρονα, τα ΑΕΙ θεωρούνται σημαντικοί παράγοντες της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης, οι οποίοι είναι επίσης ενσωματωμένοι στις προσεγγίσεις έξυπνης εξειδίκευσης και εταιρικής σχέσης για περιφερειακή καινοτομία στις οποίες βασίζεται η χάραξη Ευρωπαϊκής πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης.

Δεύτερη έρχεται η διεπιστημονικότητα και ο κατακερματισμός των ΚΠΔ. Η Πράσινη Βίβλος για τη δυναμική των ΚΠΔ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (COM (2010) 183 Final) ορίζει δέκα τύπους βιομηχανιών — όλοι αυτοί εμπίπτουν στη σφαίρα των διαφόρων ΑΕΙ.

Επιπλέον, οι εταιρικές σχέσεις με τους ΚΠΔ είναι αορίστου χρόνου, τελούν υπό διαχείριση στο πλαίσιο πειθαρχικών και τοπικών δικτύων με μέλη ακαδημαϊκών και πρακτικών, και όπου η συμμετοχή δεν έχει πάντα από όφελος για το ΑΕΙ. (Comunian, Taylor, & Smith, 2013). Έτσι, τα σενάρια για τη συνεργασία ΑΕΙ-επιχειρήσεων μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με τον κλάδο και να συντονίζονται από μια συγκεκριμένη πανεπιστημιακή μονάδα, η οποία είναι επιφορτισμένη με την ακαδημαϊκή και επιχειρηματική συνεργασία, και όχι από ένα τμήμα έρευνας ή διδασκαλίας. Επιπλέον, οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των δραστηριοτήτων έρευνας και κατάρτισης που σχετίζονται με τους ΚΠΔ μπορεί να οδηγήσουν σε νέες διαδικασίες ανταλλαγής γνώσεων μέσω νέων μορφών οργάνωσης, σύμπραξης, διεπιστημονικότητας, λογοδοσίας και αντανάκλαστικότητας — νέα πλαίσια δημιουργίας και διάδοσης γνώσεων. (Comunian, Taylor, & Smith, 2013).

Ορισμένα από τα πιο δημοφιλή σενάρια συνεργασίας ομαδοποιούνται σε τέσσερις βασικούς τομείς:

- (i) εκπαίδευση,
  - (ii) έρευνα,
  - (iii) εκμετάλλευση και
  - (iv) διοίκηση
- (Davey, Meerman, Galan Muros, Orazbayeva, & Baaken, 2018)

Ο στόχος του μοντέλου συνεργασίας ΑΕΙ-επιχειρήσεων του έργου FENICE είναι διπλός

- ✓ Συμβολή στη δημιουργία λειτουργικών δημιουργικών **συμπράξεων μεταξύ των ΑΕΙ, των επιχειρήσεων και των δημόσιων αρχών** για τη διατήρηση της καινοτομίας και των δευτερογενών επιπτώσεων της δημιουργικής οικονομίας·

και

- ✓ Να μεγιστοποιηθεί ο **αντίκτυπος των ολοκληρωμένων καινοτόμων προγραμμάτων σπουδών που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας FENICE** μέσω πρωτοβουλιών επίδειξης, πιλοτικής κατάρτισης και ανάπτυξης πιλοτικής πλατφόρμας ηλεκτρονικής μάθησης για την κατάρτιση στη διαχείριση και την επιχειρηματικότητα για τους ΚΠΔ.

Βασίζεται στα υφιστάμενα μοντέλα διαδραστικών συνεργασιών μεταξύ ΚΠΔ, άλλων επιχειρηματικών τομέων, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και δημόσιων διοικήσεων στις χώρες εταίρους και σε ολόκληρη την ΕΕ, καθώς και στην πρακτική των εταίρων του έργου, με κεντρικό ρόλο τα ΑΕΙ στην προώθηση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας εντός των κοινοτήτων όπου δραστηριοποιούνται.

Δεδομένης της εμβέλειας και της εστίασης της FENICE, δίνεται έμφαση στους τομείς και τις δραστηριότητες που σχετίζονται περισσότερο με τους ΚΠΔ, στα προφίλ των ιδρυμάτων-εταίρων, καθώς και στις ανάγκες των ομάδων-στόχων, όπως προσδιορίζονται μέσω ομάδων εστίασης και μη δομημένων συνεντεύξεων. Έτσι, αντί να προσπαθήσουμε να προτείνουμε ένα γενικό μοντέλο πλαισίου, θα προτείνουμε ένα σύνολο σεναρίων προσαρμοσμένων στα προφίλ και τις ανάγκες των διαφόρων τύπων ΑΕΙ που προσφέρουν εκπαίδευση στους τομείς ΚΠΔ.

Το μοντέλο FENICE ΑΕΙ-ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ θα βοηθήσει και θα καθοδηγήσει όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη σχετικά με τις πιθανές πολιτικές και διαδικασίες για την υποστήριξη των επιχειρηματικών κινήτρων των φοιτητών σε ΠΔΒ. Θα βοηθήσει περαιτέρω τους εταίρους του έργου να εντοπίσουν και να διαχειριστούν τη σταδιακή εφαρμογή του προγράμματος στήριξης. Το μοντέλο FENICE ΑΕΙ-ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ έχει ως στόχο να ανοίξει ευκαιρίες στους νέους, τόσο τους φοιτητές όσο και τους αποφοίτους των πανεπιστημίων-εταίρων του έργου, αλλά και να διευρύνει την πορεία της σταδιοδρομίας των δημιουργικών ενηλίκων.

Καταρτίζεται από μια ομάδα εμπειρογνομόνων και ερευνητών από

UNIVERSIDADE
PORTUCALENSE

Και διατίθεται με άδεια χρήσης Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ FENICE ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΑΕΙ-ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ-ΕΤΑΙΡΟΙ ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ

Το [ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ](#) (GUNET) είναι μια μη κερδοσκοπική αστική εταιρεία που ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 2000. Αποστολή του οργανισμού είναι η προώθηση, διευκόλυνση και συντονισμός της χρήσης προηγμένων τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ), υπηρεσιών και εφαρμογών στην ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα για την υποστήριξη των ελληνικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην αποστολή τους και γενικότερα στην έρευνα και την εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Μέλη του GUnet είναι όλα τα Πανεπιστήμια στην Ελλάδα. Κατά συνέπεια, το GUNET αλληλοεπιδρά και υποστηρίζει όλες τις ακαδημαϊκές κοινότητες στην Ελλάδα.

Από το 2012, η GUnet συντονίζει την ανάπτυξη του OpenCourseWare και ανοιχτών εκπαιδευτικών πόρων από τα μέλη του σε εθνικό επίπεδο.

[ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ](#)

Το [UNIVERSITY OF NOVI SAD](#) (UNS) είναι ένα από τα μεγαλύτερα εκπαιδευτικά και ερευνητικά κέντρα στην Κεντρική Ευρώπη.

Μία από τις 14 σχολές του Πανεπιστημίου του Νόβι Σαντ είναι η Ακαδημία Τεχνών στο Νόβι Σαντ (AUNS), που ιδρύθηκε το 1974. Το AUNS είναι το μεγαλύτερο ΑΕΙ στη Σερβία στον τομέα της τέχνης, καλύπτοντας τη μουσική, το δράμα, τις καλές τέχνες και τις εφαρμοσμένες τέχνες. Η Ακαδημία και το Πανεπιστήμιο του Νόβι Σαντ έχουν αναγνωρισθεί ως μεταρρυθμιστικές οντότητες στην περιοχή και στο χάρτη των πανεπιστημίων στην Ευρώπη.

[ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ](#)

Το [NATIONAL UNIVERSITY OF ARTS](#) (UNArte) είναι το σημαντικότερο Ρουμανικό ακαδημαϊκό ίδρυμα τέχνης με περισσότερα από 150 χρόνια ιστορίας στο σύστημα επαγγελματικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Το UNARTE εξασφαλίζει την κατάλληλη εκπαίδευση για μελλοντικούς εικαστικούς καλλιτέχνες, σχεδιαστές και θεωρητικούς της ιστορίας της τέχνης.

Διατηρεί συγκεκριμένες συνεργασίες στους τομείς των τεχνών, συμπεριλαμβανομένων των καλλιτεχνικών επιχειρηματιών και οργανισμών που εξελίσσονται με επιτυχία στη διοργάνωση διαφορετικών τύπων εκδηλώσεων — εσωτερικών και εξωτερικών. Επιπλέον, λόγω αυτών των συνεργασιών, η UNArte υποστηρίζει την εξέλιξη της σταδιοδρομίας των αποφοίτων της.

[ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ](#)

Το [UNIVERSITY OF MANAGEMENT της ΒΑΡΝΑ](#) είναι μια ιδιωτική σχολή επιχειρήσεων που βρίσκεται στη Βάρνα της Βουλγαρίας.

Το VUM ειδικεύεται στις Κοινωνικές Επιστήμες και προσφέρει προγράμματα σπουδών στις Επιχειρήσεις, τη Διοίκηση, τη Διοίκηση και τον Τουρισμό. Παρέχει επίσης καινοτόμο εκπαίδευση στις Μαγειρικές Τέχνες και τη Φιλοξενία, καθώς και στην Πληροφορική.

Το Πανεπιστήμιο έχει μια εξαιρετική εμπειρία στη δημιουργία βιώσιμων συνεργασιών με διαφορετικούς τύπους οργανισμών. Πρώτα έρχεται η στρατηγική συνεργασία του VUM με τον αριθμό των Ευρωπαϊκών πανεπιστημίων, η οποία επιτρέπει στο ίδρυμα να παρέχει διπλό δίπλωμα στους φοιτητές του. Στη συνέχεια, βρίσκεται το ενεργό δίκτυο πάνω από 120 ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΑΕΙ) από περισσότερες από 50 χώρες σε 5 ηπείρους, συμπεριλαμβανομένης της Ευρώπης, της Ασίας, της Νότιας και της Βόρειας Αμερικής, της Αφρικής.

Το VUM επικοινωνεί ενεργά, έχει υπογράψει συμφωνίες-πλαίσια συνεργασίας και λαμβάνει τακτικά ανατροφοδότηση από περισσότερες από 50 επιχειρηματικές οργανώσεις σε εθνικό επίπεδο και συμμετέχει σε 5 εθνικούς συνεργατικούς σχηματισμούς. Το 2012, το VUM επιλέχθηκε από το Υπουργείο Οικονομίας της Βουλγαρίας για να οργανώσει και να διαχειριστεί ένα από τα τέσσερα διαπανεπιστημιακά κέντρα επιχειρηματικότητας στη Βουλγαρία, με στόχο τη βελτίωση της επιχειρηματικής νοοτροπίας των αποφοίτων πανεπιστημίων και την υποστήριξή τους στην ίδρυση νεοσύστατων επιχειρήσεων.

[ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ](#)

Το [PORTUCALENSE UNIVERSITY](#) (UPT) είναι ένα ιδιωτικό ΑΕΙ, που δημιουργήθηκε τον Ιούνιο του 1986 και βρίσκεται στο Πόρτο της Πορτογαλίας.

Η εκπαιδευτική προσφορά του UPT είναι δομημένη γύρω από πτυχία πανεπιστημίου, ολοκληρωμένα μεταπτυχιακά προγράμματα, μεταπτυχιακά και διδακτορικά, κατανεμημένα σε έξι Τμήματα: Αρχιτεκτονική και Πολυμέσα, Δίκαιο, Ψυχολογία και Εκπαίδευση, Οικονομία και Διοίκηση, Επιστήμη και Τεχνολογία, και Τουρισμός, Κληρονομιά και Πολιτισμός. Στο UPT, υπάρχει επίσης μια οριζόντια δέσμευση για τη διδασκαλία της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας. Όλα τα προπτυχιακά προγράμματα που προσφέρονται από το Ίδρυμα έχουν μια συγκεκριμένη μονάδα σπουδών της οποίας οι γενικοί στόχοι είναι η τόνωση του πνεύματος πρωτοβουλίας, η προώθηση της ανάπτυξης επιχειρηματικών και καινοτόμων δεξιοτήτων, η κατανόηση της δυναμικής της δημιουργίας μιας νέας εταιρείας, και η εξοικείωση των μελλοντικών επαγγελματιών με το επιχειρηματικό περιβάλλον στο οποίο θα λειτουργούν.

Από το 2022, το UPT γίνεται δεκτό ως πλήρες μέλος της EUA — European University Association, η οποία εκπροσωπεί περισσότερα από 850 πανεπιστήμια και εθνικά συνέδρια πρυτάνεων σε 49 Ευρωπαϊκές χώρες.

Το UPT διατηρεί ισχυρές συνδέσεις με οργανισμούς σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, το οποίο επιχειρηματικό πεδίο σχετίζεται με την εκπαίδευση που παρέχει.

[ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ](#)

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

ΠΡΟΦΙΛ ΧΩΡΑΣ

Αναγνωρίζεται στη Βουλγαρία ότι οι κλάδοι και οι βιομηχανίες του πολιτισμού και της δημιουργίας έχουν σημαντική ικανότητα καινοτομίας που επιφέρει καινοτομία και πρόοδο σε όλους τους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής με τα κύρια οφέλη που παρατηρούνται στη δημιουργία πλούτου και συνοχής, στον εκσυγχρονισμό άλλων βιομηχανιών και επιχειρηματικών τομέων, στη διαμόρφωση του δημόσιου χώρου, στην ανανέωση των αστικών και αγροτικών περιοχών, στην παροχή εμπλουτισμένων οπτικών εμπειριών και στην παροχή νέου περιεχομένου. Επιπλέον, θεωρούνται επίσης σημαντική πηγή κοινωνικής και χωρίς αποκλεισμούς καινοτομίας και νέων επιχειρηματικών μοντέλων (Council of Ministers of the Republic of Bulgaria, 2022).

Τα θετικά αποτελέσματα των ΚΠΔ και ΠΔΒ στη Βουλγαρία είναι πολύ άνισα και παρατηρούνται κυρίως στην πρωτεύουσα της Σόφιας και σε άλλες δύο-τρεις μεγάλες πόλεις, της Φιλιππούπολης, της Βάρνας και του Μπουργκάς. Η γενική έρευνα για τους ΚΠΔ στη Βουλγαρία είναι ανεπαρκής, γεγονός που συνεπάγεται έλλειψη συγκρίσιμων δεδομένων σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι εν λόγω βιομηχανίες λειτουργούν σε εθνικό επίπεδο και πέραν των περιοχών της Σόφιας και της Φιλιππούπολης.

Οι κύριες ιδιαιτερότητες και τάσεις των ΚΠΔ στη Βουλγαρία την τελευταία δεκαετία είναι:

- ✓ Η απασχόληση στους ΚΠΔ αυξάνεται σταθερά από το 2008·
- ✓ Σε επίπεδο ΕΕ, η Βουλγαρία κατατάσσεται στην τελευταία θέση όσον αφορά την αποκέντρωση του πολιτιστικού τομέα, αλλά βρίσκεται στην πρώτη δεκάδα όσον αφορά την οικονομική συνεισφορά και την απασχόληση που παρέχουν οι ΚΠΔ·
- ✓ Ο πολιτιστικός τομέας χαρακτηρίζεται από πολύ υψηλό αριθμό εργαζομένων, γεγονός που οφείλεται στο γεγονός ότι πολλοί άνθρωποι εργάζονται συχνά σε περισσότερα από ένα μέρη·
- ✓ Το μεγαλύτερο μερίδιο των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, του μεριδίου και των επενδύσεων, καθώς και η προστιθέμενη αξία τους (πάνω από 86 %) συγκεντρώνονται σε μεγάλο βαθμό στην πρωτεύουσα της Σόφιας·
- ✓ Οι ΚΠΔ είναι ο τέταρτος σημαντικότερος τομέας στην οικονομία του δήμου Σόφιας επί 13 έτη στο τέλος παρά την πανδημία COVID-19, ωστόσο αυτό δεν ισχύει για την υπόλοιπη χώρα (Κιριλοβα & Ποποβ, 2022)].

Η κατάσταση είναι παρόμοια όσον αφορά τις καινοτομίες.

Μαζί με την Πολωνία, τη Λετονία, την Ουγγαρία και τη Ρουμανία, η Βουλγαρία εμπίπτει στην κατηγορία των **αναδυόμενων φορέων** καινοτομίας εντός της ΕΕ που επιδεικνύουν ικανότητα καινοτομίας στο 50 % του μέσου όρου της ΕΕ (Council of Ministers of the Republic of Bulgaria, 2022). Οι επιδόσεις της Βουλγαρίας είναι οι καλύτερες στις διαστάσεις «ψηφιοποίηση», «πνευματικά περιουσιακά στοιχεία» και «περιβαλλοντική βιωσιμότητα» και οι χειρότερες όσον αφορά τις διαστάσεις «χρηματοδότηση και στήριξη», «ελκυστικά ερευνητικά συστήματα» και «επιχειρηματικές επενδύσεις» (Council of Ministers of the Republic of Bulgaria, 2022).

Όσον αφορά τη γεωγραφική εκπροσώπηση, οι πιο καινοτόμες περιοχές είναι βορειοανατολικά (γύρω από τη Βάρνα), νοτιοδυτικά (όπου βρίσκεται η πρωτεύουσα Σόφια) και νοτιοκεντρικά (η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Φιλιππούπολης που έγινε η πρώτη πρωτεύουσα του πολιτισμού στη Βουλγαρία το 2019). Η εξέλιξη αυτή οφείλεται επίσης σε μεγάλο βαθμό στην εξάπλωση των υποδομών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και έρευνας που συγκεντρώνονται επίσης στις τρεις προαναφερθείσες περιφέρειες.

Λόγω της ποικιλομορφίας και της διασταυρούμενης παρουσίας τους, οι ΚΠΔ κατανέμονται μεταξύ των προτεραιοτήτων και των μέτρων παρέμβασης στη Βουλγαρία τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Οι στρατηγικές καινοτομίας για έξυπνη εξειδίκευση (ΕΕ) περιγράφουν τις προτεραιότητες για τις δημόσιες επενδύσεις στις διάφορες περιφέρειες έχουν ορίσει έναν θεματικό τομέα «*Νέες Τεχνολογίες για τις Δημιουργικές και Ψυχαγωγικές Βιομηχανίες*». Ωστόσο, στοιχεία των ΚΠΔ μπορούν να βρεθούν σε άλλους 3 από τους 5 άλλους θεματικούς τομείς.

Ταυτόχρονα, ο πολιτιστικός τομέας **δεν έχει εξεταστεί χωριστά** στις αναπτυξιακές στρατηγικές των περιφερειών (με ορισμένες εξαιρέσεις). Οι δημιουργικοί κλάδοι καλύπτονται εν μέρει από τα στρατηγικά σχέδια στους στόχους και τα μέτρα τους. Αντιθέτως, τα αποτελέσματά τους παρουσιάζονται ως θεμελιώδη στοιχεία για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων και προτεραιοτήτων. Ο πολιτισμός θεωρείται ως πηγή οικονομικών και κοινωνικών οφελών για την κοινωνία και όχι ως τομέας και προβάλλεται ο ρόλος του για την ανάπτυξη του τουρισμού. Το θέμα χειροτερεύει με την έλλειψη συνεκτικών μελετών και στατιστικών σχετικά με τις οικονομικές επιδόσεις των ΚΠΔ που θα στηρίξουν τις μακροοικονομικές αναλύσεις και θα επιτρέψουν τη διατύπωση τεκμηριωμένων ρεαλιστικών προβλέψεων σχετικά με τον ρόλο τους στις κοινότητες και τις περιφέρειες.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι προφανές ότι απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες και οργανωμένη δραστηριότητα για λογαριασμό των απομιμήσεων ανώτερης εκπαίδευσης, των επιχειρήσεων και των επαγγελματιών, ώστε να παρακινηθούν οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο να αναβαθμίσουν τα έγγραφα πολιτικής τους, ώστε να ικανοποιήσουν το δυναμικό ανάπτυξης και καινοτομίας των ΚΠΔ και να επενδύσουν σε αυτούς.

Περιφερειακή Καινοτόμος ικανότητα στη Βουλγαρία στον τομέα των Νέων Τεχνολογιών στις Δημιουργικές και Ψυχαγωγικές Βιομηχανίες

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση και η έρευνα σχετικά με τους τομείς των ΚΠΔ παρέχεται από δύο τύπους ιδρυμάτων — εξειδικευμένα στην εκπαίδευση στις Τέχνες και τον Πολιτισμό και γενικά αυτών που παρέχουν πτυχία και μαθήματα στη σφαίρα των ΚΠΔ. Υπάρχουν τέσσερα εξειδικευμένα δημόσια πανεπιστήμια στον τομέα της εκπαίδευσης των τεχνών - 3 στη Σόφια και 1 στη Φιλιππούπολη (*Ακαδημία Μουσικής, Χορού και Καλών Τεχνών, Εθνική Ακαδημία Θεάτρου και Κινηματογραφικών Τεχνών Krastyo Sarafov, Εθνική Μουσική Ακαδημία Prof. Pancho Vladigerov και Εθνική Ακαδημία Τεχνών*). Υπάρχει ένα πανεπιστήμιο, ειδικευμένο στις βιβλιοθηκονομικές μελέτες και ένα τεχνικό πανεπιστήμιο, ειδικευμένο στην αρχιτεκτονική — και τα δύο στη Σόφια. Άλλα πανεπιστήμια προσφέρουν προγράμματα σχετικά με τον πολιτισμό και τις τέχνες. Είναι προφανές ότι η γεωγραφική συγκέντρωση γύρω από τη Σόφια και τη Φιλιππούπολη είναι επίσης παρούσα στις εκπαιδευτικές και ερευνητικές υποδομές για τους ΚΠΔ. Επιπλέον, η εκπαίδευση που σχετίζεται με τις τέχνες και τον πολιτισμό παραβλέπει θέματα που σχετίζονται με τις επιχειρηματικές δεξιότητες και τη διαχείριση των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, ενώ τα θέματα που σχετίζονται με τον πολιτισμό και τις τέχνες λείπουν με τη σειρά τους από την τεχνολογία και την επιχειρηματική εκπαίδευση. **Απαιτείται μεγαλύτερη προσπάθεια όσον αφορά τις διεπιστημονικές, καθώς παραμένουν αδύναμες οι διαθεματικές συνεργασίες μεταξύ των ΑΕΙ με προγράμματα κατάρτισης σχετικά με τους ΚΠΔ.**

Τα επόμενα χρόνια, η προσέγγιση της έξυπνης εξειδίκευσης στις περιφερειακές καινοτομίες, η οποία έχει προτεραιότητα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και βασίζεται στη συνεργασία με τις τοπικές επιχειρηματικές σφαίρες και τους ενδιαφερόμενους φορείς, είναι να εξελιχθεί σε εταιρικές σχέσεις για την περιφερειακή καινοτομία, οι οποίες αναγνωρίζουν την ανάγκη μετατροπής της επιστήμης σε δράσεις πολιτικής, που μεταφράζουν τα εργαλεία της ΕΕ για κάθε περιοχή και βασίζονται σε τοπικό πειραματισμό. Επί του παρόντος, οι εταιρικές σχέσεις ΑΕΙ και επιχειρήσεων στον πολιτιστικό και τον δημιουργικό τομέα στη Βουλγαρία είναι επίσης μάλλον κατακερματισμένες και πραγματοποιούνται σε ad hoc βάση. Το κύριο κίνητρο για τη συνεργασία των επιχειρήσεων με τα πανεπιστήμια είναι η αναζήτηση ταλέντων/μελλοντικών εργαζομένων και, ως εκ τούτου, η συνεργασία αυτή πραγματοποιείται κυρίως στον τομέα της εκπαίδευσης και παραμένει επικεντρωμένη στις ανάγκες. Άλλοι, αλλά περιορισμένοι λόγοι συνεργασίας, είναι η πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και υποδομές, τα αποτελέσματα της έρευνας και η δικτύωση με βασικούς εταίρους διεθνώς. Ωστόσο, τα ΑΕΙ που είναι προσανατολισμένα στις τέχνες και τον πολιτισμό δεν διαθέτουν ειδικά τμήματα που συνεργάζονται με τις επιχειρήσεις και πολύ συχνά δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν επαρκώς την εταιρική σχέση.

Πρακτικά, υπάρχουν μόνο λίγες δομές που έχουν δημιουργηθεί για την υποστήριξη των ΚΠΔ — το *'Heritage.BG' Center of Excellence* και το *CreaTech Cluster*, και τα δύο στη Σόφια και τα αποτελέσματά της δραστηριότητάς τους αναμένεται να παραδοθούν σε βραχυπρόθεσμο έως μεσοπρόθεσμο χρόνο.

ΠΡΟΤΥΠΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Δεδομένης της ευελιξίας των τομέων και των επιχειρήσεων, οι εταιρικές σχέσεις ΑΕΙ-επιχειρήσεων στους ΚΠΔ μπορούν να λειτουργήσουν καλύτερα εάν ο συντονισμός τους θεσμοθετηθεί στο πλαίσιο της δομής των ΑΕΙ. Όπως πολλά Βουλγαρικά πανεπιστήμια, το VUM έχει δημιουργήσει μια μονάδα συνεργασίας με τις επιχειρήσεις, που ονομάζεται *Κέντρο Ανάπτυξης Σταδιοδρομίας, Συνεργασία Αποφοίτων και Επιχειρήσεων (CCDABP)* και λειτουργεί υπό την ηγεσία του Αντιπρύτανη που είναι υπεύθυνος για τις επιχειρηματικές σχέσεις και τα διεθνή πρότυπα. Το CCDABP μπορεί να συντονίζει τη συνεργασία και τη δικτύωση σχετικά με τους ΚΠΔ με τη δημιουργία μιας εσωτερικής δομής — κόμβου — στην οποία θα ανατεθεί η εργασία στους τομείς που εμπίπτουν στη σφαίρα των ΚΠΔ, η οποία θα ξεκινά από:

(I) *εκπαιδευτικές δραστηριότητες* — συμπεριλαμβανομένης της διδασκαλίας προσκεκλημένων, της συμμετοχής εκπαιδευτικών των επιχειρήσεων στα εργαστήρια και τα συνέδρια που διοργανώνει το πανεπιστήμιο, παροχή συμβουλών σχετικά με τον σχεδιασμό και την παράδοση του προγράμματος σπουδών, συμμετοχή σε συμβάσεις εργασίας, οργάνωση πρακτικής άσκησης, παροχή συμβουλών σταδιοδρομίας κ.ά.

(II) *ερευνητικές και δημιουργικές συμπράξεις* — με τη μορφή κοινών ερευνητικών και δημιουργικών έργων, ερευνών. Μεσοπρόθεσμα, η ακαδημαϊκή και φοιτητική επιχειρηματικότητα θα είναι στοχοθετημένη, με τελικό στάδιο την εμπορευματοποίηση των κοινών αποτελεσμάτων.

Ο Κόμβος θα αναλάβει την οργάνωση της σύμπραξης και της συνεργασίας καλλιτεχνών, εμπειρογνομόνων, διευθυντικών στελεχών, επιχειρηματιών και ακαδημαϊκών με ευέλικτα προφίλ σε μόνιμες, βάσει καθηκόντων ή αυτοδιαχειριζόμενες ομάδες για την επίτευξη των αμοιβαίων οφελών της σύμπραξης ΑΕΙ-επιχειρήσεων.

Η ομάδα-στόχος του κόμβου CCI στο VUM είναι όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη που ενδιαφέρονται για την ανάπτυξη των ΚΠΔ, συμπεριλαμβανομένων δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων, ΜΚΟ και ατόμων που εκπροσωπούν επιχειρήσεις, πανεπιστήμια, τοπικές κοινότητες και φορείς λήψης αποφάσεων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στους φοιτητές, τους αποφοίτους και το διδακτικό προσωπικό.

Ο Κόμβος θα διατηρηθεί οικονομικά κυρίως μέσω θεσμικής χρηματοδότησης. Η VUM καλύπτει τις συνήθεις δαπάνες, ωστόσο, για δραστηριότητες μεγαλύτερης κλίμακας ή για την αγορά ειδικού εξοπλισμού για την εκτέλεση ενός συγκεκριμένου έργου, ο Κόμβος μπορεί να αναζητήσει άλλα είδη χρηματοδότησης, όπως δωρεές και αμοιβές, καθώς και αμοιβές και υπηρεσίες επί πληρωμή.

Η λειτουργία του Κόμβου εποπτεύεται από μία συμβουλευτική επιτροπή, στην οποία συμμετέχουν 3 εκπρόσωποι του VUM με διαφορετικό υπόβαθρο και προφίλ, ενώ την **επιχειρησακή δραστηριότητα** διαχειρίζεται ένας διορισμένος συντονιστής, ο οποίος υποστηρίζεται από διαφορετικούς εμπειρογνώμονες, ανάλογα με το είδος και τις ιδιαιτερότητες της δράσης που πρόκειται να υλοποιηθεί.

Ο κόμβος CCI στο VUM έχει ως **αποστολή** να ενθαρρύνει τη συνεργασία και να προωθήσει τη δικτύωση μεταξύ των επιχειρήσεων, της ακαδημαϊκής κοινότητας, των τοπικών κοινοτήτων και των υπευθύνων λήψης αποφάσεων για την αξιοποίηση των ΚΠΔ ως κινητήριων δυνάμεων καινοτομίας, ανάπτυξης και βιώσιμης ανάπτυξης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η γεωγραφική εστίαση του Κόμβου είναι οι περιοχές όπου η VUM προσφέρει τα εκπαιδευτικά της προγράμματα — δηλαδή η Βάρνα, το Ντόμπριχ και η Σόφια, ωστόσο η συνέργεια και η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων επιδιώκονται σε άλλες περιοχές και περιφέρειες, καθώς και διεθνώς.

Ειδικότερα, ο Κόμβος ΚΠΔ έχει ως στόχο:

- ✓ Δημιουργία του σωστού συνδυασμού δεξιοτήτων ΤΠΕ, επιχειρηματικών και θεματικών δεξιοτήτων που θα επιτρέψουν στους μαθητές να εργαστούν ή/και να ξεκινήσουν επιχειρήσεις στους ΚΠΔ
- ✓ Προώθηση της διεπιστημονικότητας με την ενσωμάτωση θεμάτων που σχετίζονται με την τέχνη και τον πολιτισμό στην επιχειρηματική εκπαίδευση και τα θέματα που σχετίζονται με τις επιχειρήσεις στην εκπαίδευση των τεχνών και του πολιτισμού
- ✓ Ανάπτυξη προγραμμάτων δια βίου μάθησης και συμβουλευτική σταδιοδρομίας για αποφοίτους και επαγγελματίες που αναζητούν σταδιοδρομία σε CCI's
- ✓ Υποστήριξη των φοιτητών και του ακαδημαϊκού προσωπικού στον εντοπισμό επιχειρηματικών ευκαιριών που σχετίζονται με τους ΚΠΔ και τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων
- ✓ Συμμετοχή των επιχειρήσεων ΚΠΔ στην παροχή συμβουλών, καθοδήγησης και συγκέντρωσης κεφαλαίων σε νεοφυείς επιχειρήσεις
- ✓ Συμμετοχή ακαδημαϊκών, φοιτητών και επιχειρήσεων στην ανάπτυξη οργανωτικών καινοτομιών και καινοτομιών μάρκετινγκ
- ✓ Επεξεργασία εργαλείων και υπηρεσιών για την προώθηση του δυναμικού δημιουργίας αξίας των ΚΠΔ σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο

Για την αποτελεσματική υλοποίηση των στόχων και των δραστηριοτήτων του, ο κόμβος CCI στο VUM θα βασίζεται στα υλικά και άυλα περιουσιακά στοιχεία του ιδρύματος.

Ο Κόμβος ΚΠΔ δημιουργεί και διατηρεί αποτελεσματικά δίκτυα και σχέσεις σε (i) τοπικό/περιφερειακό, (ii) εθνικό και (iii) διεθνές επίπεδο. Αυτό θα ενισχύσει τη μονάδα για την επίτευξη των στόχων της, μαθαίνοντας για τις νέες τάσεις, μοιράζοντας ιδέες και προσδιορίζοντας νέες ευκαιρίες.

ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΟΦΙΛ ΧΩΡΑΣ

Η Ελλάδα ακολουθεί ένα μικτό μοντέλο πολιτιστικής πολιτικής. Η κυβέρνηση έχει παραδοσιακά προνομιακό παρεμβατικό ρόλο στη θέσπιση και την επιβολή πολιτικών προτεραιοτήτων για τον πολιτισμό, ιδίως στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και σήμερα όλο και περισσότερο στη στήριξη της δημιουργικότητας, της πρόσβασης και της οικονομικής εκμετάλλευσης των τεχνών.

Στο πλαίσιο των περιορισμένων συνολικών κονδυλίων που διατίθενται για τον πολιτισμό, το ελληνικό κράτος παρέχει στήριξη στους δημιουργούς μέσω δημόσιων προμηθειών και αγορών έργων, στήριξη της κινητικότητας των καλλιτεχνών (κυρίως στις παραστατικές τέχνες), χρηματοδότηση της μετάφρασης λογοτεχνικών έργων, επιδοτήσεις για θεατρικές, χορευτικές και κινηματογραφικές παραγωγές, λογοτεχνικά και άλλα βραβεία, καθώς και κοινωνικές παροχές όπως τιμητικές συντάξεις για διάσημους καλλιτέχνες. Επιπλέον, τόσο η δημιουργία υποδομών για τις τέχνες όσο και ο πολιτιστικός προγραμματισμός υποστηρίζονται σε μεγάλο βαθμό από δημόσιους πόρους και διοικούνται από την κεντρική -και σε κάποιο βαθμό περιφερειακή και τοπική- κυβέρνηση.

Η γενική ευθύνη για την πολιτική στους τομείς της πολιτιστικής κληρονομιάς και των τεχνών στην Ελλάδα ανήκει στο Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Το Ελληνικό κοινοβούλιο, ορισμένα άλλα υπουργεία και εξειδικευμένα τμήματα συμμετέχουν επίσης στη χάραξη και την εφαρμογή της πολιτικής.

Επί του παρόντος, το κράτος εξακολουθεί να είναι ο κύριος χορηγός του πολιτισμού και των τεχνών, καθώς είτε παρέχει άμεση στήριξη είτε διασφαλίζει δράσεις και μέτρα που στηρίζουν έμμεσα το καλλιτεχνικό έργο. Τα μουσεία και οι γκαλερί εξαρτώνται σχεδόν πλήρως από τη χρηματοδότηση της κεντρικής κυβέρνησης. Υπάρχουν διαθέσιμα προγράμματα επιδοτήσεων για μεμονωμένους καλλιτέχνες και φορείς/οργανισμούς που δραστηριοποιούνται σε διάφορους τομείς των τεχνών, καθώς και για την πολιτιστική ανάπτυξη των Δήμων και των Κοινοτήτων.

Από τα τέλη της δεκαετίας του 2000, ιδρύματα του τρίτου τομέα, όπως το Ίδρυμα Αλέξανδρος Ωνάσης και το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη χρηματοδότηση του πολιτισμού, κυρίως μέσω της ίδρυσης ή της συνχορήγησης μεγάλων έργων κεφαλαίου και, σε μικρότερο βαθμό, της στήριξης της καλλιτεχνικής δημιουργικότητας και συμμετοχής. Οι περισσότερες πρωτοβουλίες επικεντρώνονται στην Αθήνα.

Η επαγγελματική εκπαίδευση στις τέχνες και την πολιτιστική διαχείριση εξακολουθεί να διέπεται από παραδοσιακές δομές στην Ελλάδα. Υπάρχουν πολλά ακαδημαϊκά τμήματα θεάτρων, ιστορίας της τέχνης, αρχαιολογίας, ανθρωπολογίας, πολιτιστικών και μέσων ενημέρωσης, τόσο σε δημόσια όσο και ιδιωτικά πανεπιστήμια, συμπεριλαμβανομένης της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών, του Τμήματος Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, του Εθνικού Θεάτρου στην Αθήνα, του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος στη Θεσσαλονίκη και άλλων.

Σύμφωνα με την Eurostat (2019), οι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά τομέα εκπαίδευσης που σχετίζεται με τον πολιτισμό αντιπροσωπεύουν περίπου το 15% (113.600 σπουδαστές), του συνόλου των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 62.600 φοιτητές στις ανθρωπιστικές επιστήμες, 21.500 φοιτητές (17%) στις τέχνες, 5.800 φοιτητές (35%) στη δημοσιογραφία και την επικοινωνία και 11.600 φοιτητές (3,5%) στην αρχιτεκτονική και την κατασκευή κτιρίων.

Στην ιστορία του προγράμματος Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, σε 4 Ελληνικές πόλεις έχει δοθεί ο τίτλος — η Αθήνα, η πρώτη Πολιτιστική Πρωτεύουσα το 1985, η Θεσσαλονίκη το 1997, η Πάτρα το 2006 και η Ελευσίνα για το 2019 (το 2023), γεγονός που αποτελεί ένδειξη για τον πλούσιο πολιτισμό της χώρας.

ΠΡΟΤΥΠΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Το πρότυπο σενάριο που προτείνεται είναι το μοντέλο που ακολουθεί το Κέντρο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας «Αρχιμήδης», μονάδα του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ) που ξεκίνησε τη λειτουργία του το ακαδημαϊκό έτος 2019-20. Σε αυτό το μοντέλο, η πλειοψηφία των ελληνικών Τριτοβάθμιων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων βασίζονται στην ανάπτυξη του δικού τους Κέντρου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας, με βάση την εμπειρία και την τεχνογνωσία του Κέντρου «Αρχιμήδης».

Το Κέντρο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας είναι μια σταθερή μονάδα σε πανεπιστημιακό επίπεδο, κοινή για όλα τα Σχολεία και τα Τμήματα, η οποία φιλοδοξεί να συνδέσει την ερευνητική κοινότητα οποιουδήποτε τομέα με τη βιομηχανία. Ταυτόχρονα, προσδιορίζει τις καλύτερες επιχειρηματικές ιδέες εντός της πανεπιστημιακής κοινότητας, με τη δυνατότητα δημιουργίας νεοφυών επιχειρήσεων. Το Κέντρο οργανώνεται σε δύο γραφεία:

- Το **Γραφείο Μεταφοράς Τεχνολογίας** συνδέει τους ερευνητές με τη βιομηχανία, με τη σύνδεση μεταξύ των δύο εξελισσόμενων στα διάφορα στάδια ανάπτυξης και εκμετάλλευσης της πνευματικής ιδιοκτησίας του Πανεπιστημίου.
- Ο **Επιχειρηματικός Επιταχυντής** προσφέρει εξατομικευμένες συμβουλευτικές υπηρεσίες, επιχειρηματική κατάρτιση, συνεργατικούς χώρους εργασίας, καθώς και ευκαιρίες καθοδήγησης και δικτύωσης με άλλα ιδρύματα στην Ελλάδα και το εξωτερικό, με στόχο την επιτάχυνση της επιχειρηματικής διαδικασίας από το στάδιο της ιδέας έως το στάδιο της αγοράς και τη δημιουργία βιώσιμων επιχειρήσεων.

Το κέντρο έχει ένα ευρύ φάσμα ομάδων-στόχων που κυμαίνονται από την ακαδημαϊκή κοινότητα της Πολιτιστικής και Δημιουργικής Σχολής, της Σχολής Επιστημών μέχρι την Ιατρική Σχολή — όπου, από έναν μαθητή μέχρι έναν μόνιμο ή επισκέπτη καθηγητή μπορούν να υποβάλουν αίτηση στο Κέντρο.

Το Κέντρο χρηματοδοτείται από διάφορες πηγές που περιλαμβάνουν χρηματοδότηση από τον προϋπολογισμό του πανεπιστημίου, προγράμματα της ΕΕ και την Ελληνική κυβέρνηση. Το Κέντρο βασίζεται επίσης σε δωρεές από μεγάλες εταιρείες και τράπεζες.

Προϊστάμενοι του Κέντρου είναι ο Ακαδημαϊκός Σύμβουλος και ο Επιστημονικός Σύμβουλος. Το Γραφείο Μεταφοράς Τεχνολογίας και το Γραφείο Επιταχυντή Επιχειρήσεων τελούν υπό τη διαχείριση και τη λειτουργία του Προϊσταμένου, της Εκτελεστικής Υποστήριξης και της Υποστήριξης Διοίκησης.

Το Κέντρο βρίσκεται σε ένα Πανεπιστημιακό Κτίριο με γραφεία για το προσωπικό, αίθουσες εκπαίδευσης, καθοδήγησης και δικτύωσης, συμπεριλαμβανομένων των χώρων συνεργασίας και των αιθουσών συνεδριάσεων. Το Κέντρο είναι εξοπλισμένο με υποδομή πληροφορικής και συνδέεται με το δίκτυο υψηλής ταχύτητας του ΕΚΠΑ.

Η αποστολή του κέντρου είναι να οικοδομήσει ένα οικοσύστημα, συνδέοντας τη γνώση του πανεπιστημίου με τους πόρους της αγοράς, για την προώθηση της επιχειρηματικότητας που βασίζεται στη μεταφορά γνώσης και τεχνολογίας, προς όφελος της κοινωνίας.

Ο στόχος του Κέντρου είναι να δημιουργήσει ένα οικοσύστημα στο οποίο οι άνθρωποι και οι πόροι του Πανεπιστημίου συνδυάζονται με ανθρώπους και πόρους εκτός του Πανεπιστημίου για την προώθηση της ανάπτυξης και της διάδοσης της έρευνας και της γνώσης.

Οι ακόλουθες υπηρεσίες παρέχονται σε όλους τους δικαιούχους:

- **Καθοδήγηση**, καθώς κάθε επιχειρηματική ομάδα ανατίθεται σε έναν σύμβουλο ο οποίος είναι επίσης υπεύθυνος για τη συνολική παρακολούθηση της προόδου της ομάδας στη δομημένη διαδικασία κατάρτισης. Ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε ομάδας, το coaching επικεντρώνεται επίσης στον ορισμό του επιχειρηματικού μοντέλου, την έρευνα των αναγκών της αγοράς, τη δημιουργία του MVP, την ανατροφοδότηση σχετικά με την επιχειρηματική ιδέα και την παρουσίαση της επιχειρηματικής ιδέας (pitch deck), με βάση συνεδρίες ένας προς έναν.
- **Εγκαταστάσεις**, συμπεριλαμβανομένων των χώρων συνεργασίας και των αιθουσών συνεδριάσεων σε ένα διατηρητέο νεοκλασικό κτίριο στο κέντρο της Αθήνας, καθώς και υποδομές πληροφορικής.
- **Κατάρτιση**, δομημένη, μέσω μιας σειράς εργαστηρίων ανά στάδιο ωριμότητας. Κάθε εργαστήριο είναι προσανατολισμένο στην πρακτική, με συγκεκριμένα καθήκοντα εκτέλεσης (παραδοτέα) που κάθε ομάδα πρέπει να υποβάλει μέσα σε μια δεδομένη περίοδο, φέρνοντας κάθε ομάδα πιο κοντά στο να είναι έτοιμη για επένδυση. Προσφέρεται εκπαιδευτικό πρόγραμμα 3 σταδίων, με βάση την ωριμότητα των αιτούντων.
- **Καθοδήγηση**, μέσω της πρόσβασης και αντιστοίχισης με ένα ευρύ φάσμα μέντορες με διαφορετικές επιχειρηματικές ή/και ακαδημαϊκές γνώσεις, με βάση την αξιολόγηση των αναγκών κάθε επιχειρηματικής ομάδας. Κάθε μέντορας έχει επιχειρηματική/επιχειρησιακή εμπειρία σε σχέση με την αντίστοιχη επιχειρηματική ιδέα ή είναι σε θέση να συμβάλει στην επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων της αντίστοιχης επιχειρηματικής ομάδας, με βάση την ατομική καθοδήγηση.
- **Δικτύωση**, με εταιρείες και οργανισμούς που μπορούν να επιταχύνουν την ανάπτυξη και την εμπορευματοποίηση των επιχειρηματικών ιδεών, με ομάδες και μέλη αποφοίτων που εστιάζουν στη βοήθεια μεταξύ ομοτίμων ή αποφοίτων και με κεφάλαια, επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων και επιχειρηματικούς αγγέλους, διευκολύνοντας την πρόσβαση στη χρηματοδότηση εκκίνησης.

ΣΕΡΒΙΑ

ΠΡΟΦΙΛ ΧΩΡΑΣ

Η άνθηση των βιομηχανιών του ΚΠΔ στη Σερβία είναι αρκετά πρόσφατη και η βιομηχανία αναπτύχθηκε οργανικά, με βάση το επιχειρηματικό θάρρος, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την προσπάθεια των ιδιωτικών επιχειρήσεων να βρουν πελάτες όχι μόνο στην εγχώρια αγορά, αλλά και στο εξωτερικό.

«Οι δημιουργικοί κλάδοι είναι ένας σημαντικός τομέας στη Σερβική οικονομία με μερίδιο 6,8% στο ΑΕΠ της χώρας μας. Οι εξαγωγές προϊόντων των δημιουργικών βιομηχανιών αυξήθηκαν κατά περισσότερο από 80% σε σύγκριση με το 2016 και ο αριθμός των εργαζομένων αυξήθηκε κατά 37%, γεγονός που δείχνει το μεγάλο δυναμικό αυτού του τομέα, ο οποίος αναπτύσσεται ταχύτερα από την υπόλοιπη οικονομία. Το 49% των εργαζομένων σε αυτόν τον τομέα είναι γυναίκες, το 45% είναι υψηλά μορφωμένο προσωπικό και το 60% του πληθυσμού είναι 25 έως 45 ετών. Οι δημιουργικές βιομηχανίες βάζουν το πνευματικό κεφάλαιο της Σερβίας στο προσκήνιο και περιλαμβάνουν τις εκδόσεις, τα έντυπα μέσα, τη βιομηχανία γραφικών, την ανάπτυξη πληροφορικής και λογισμικού, τη μουσική και τον κινηματογράφο, τον σχεδιασμό, το ραδιόφωνο και την τηλεόραση, τη διαφήμιση, τη μόδα, τις παλιές τέχνες.»

Ο Πρωθυπουργός της Δημοκρατίας της Σερβίας αποφάσισε να θέσει την ανάπτυξη των δημιουργικών βιομηχανιών ως μία από τις προτεραιότητες της κυβέρνησης με στόχο να υποστηρίξει:

- ο την ταχύτερη ανάπτυξη του κλάδου με τη συστηματική υποστήριξη του κράτους μέσω συνεχούς ανοικτού διαλόγου μεταξύ του δημόσιου, του ιδιωτικού και του μη κυβερνητικού τομέα και του επαγγελματικού κοινού·
- ο τον δυναμικό διατομεακό διάλογο και τη συνεργασία·
- ο τη δημιουργία μιας ευρείας πλατφόρμας για την εισαγωγή καλλιτεχνών, δημιουργών και φορέων καινοτομίας στη διεθνή σκηνή και αγορά και την πρόσβαση σε ένα πολύ ευρύτερο κοινό και αγορά·
- ο την προώθηση της εκπαίδευσης, του ανοικτού χαρακτήρα, της καινοτομίας και της δημιουργικότητας ως βασικών πλεονεκτημάτων της οικονομίας της γνώσης·
- ο την επανατοποθέτηση της Σερβίας στον κόσμο ως κέντρο καλλιτεχνικής, δημιουργικής και καινοτόμου δημιουργικότητας, έτσι ώστε όσο το δυνατόν περισσότεροι άνθρωποι να έρθουν στη χώρα μας για να εργαστούν, να ζήσουν, να σπουδάσουν και να επενδύσουν.

Οι ΠΔΒ είναι ένα από τα βασικά στρατηγικά περιουσιακά στοιχεία της Σερβίας.

Για το σκοπό αυτό, ιδρύθηκε η πλατφόρμα **Serbia Creates**. Η πλατφόρμα είναι ένας νέος τρόπος εκπροσώπησης της χώρας που επιβεβαιώνει τις αξίες της σύγχρονης Σερβίας - δημιουργικότητα, καινοτομία και πρωτοτυπία. Αυτή η νέα ιδέα έχει ως στόχο να αναγνωρίσει, να επιβεβαιώσει και να αναδείξει την καλλιτεχνική και κάθε δημιουργική εργασία και να υποστηρίξει την επιτυχία στους τομείς που καλύπτονται από την οικονομία της γνώσης. Επιπλέον, αναλήφθηκαν διάφορες άλλες πρωτοβουλίες για τη στήριξη της περαιτέρω ανάπτυξης των δημιουργικών βιομηχανιών στη Σερβία, οι οποίες μιλούν υπέρ της αυξανόμενης ευαισθητοποίησης σχετικά με τις δυνατότητες του τομέα: άνοιγμα επιστημονικών και τεχνολογικών πάρκων στο Βελιγράδι, Novi Sad, Čačak και Niš, καθώς και κέντρων δεδομένων γύρω από τη Σερβία και εισαγωγή διαφόρων εξειδικευμένων προγραμμάτων σπουδών (π.χ. Master 4.0 - δημιουργικές βιομηχανίες) στα πανεπιστήμια του Βελιγραδίου και του Κραγυβενας και του Πανεπιστημίου Τεχνών του Βελιγραδίου· καθώς και παροχή κινήτρων σε επιχειρήσεις στον τομέα του προγραμματισμού· κ.λπ. (Lazić, 2022: 143-144).

Οι μικροοικονομικές οντότητες κυριαρχούν στον τομέα (93%) και ο μεγαλύτερος αριθμός είναι εγγεγραμμένος στην περιοχή του Βελιγραδίου.

ΠΡΟΤΥΠΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Το προτεινόμενο πρότυπο σενάριο είναι αυτό που βρίσκεται πίσω από το νέο πρόγραμμα σπουδών της Σχολής Δραματικών Τεχνών του Πανεπιστημίου Τεχνών του Βελιγραδίου, το οποίο υλοποιήθηκε από το 2019 έως σήμερα.

Στο παρελθόν, το διδακτικό προσωπικό του Πανεπιστημίου Τεχνών του Βελιγραδίου, μέσω της συνεργασίας με ιδιωτικούς φορείς ΠΔΒ σε διάφορα έργα, αναγνώρισε τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και ότι οι τελικές ικανότητες των αποφοίτων φοιτητών δεν αντιστοιχούν σε σημαντικό αριθμό προφίλ εργασίας που έγιναν πολύ απαραίτητα και περιζήτητα τα τελευταία χρόνια. Το πανεπιστημιακό προσωπικό ανέπτυξε μια αίτηση για την EPIC Mega Grant που έγινε επιτυχής και η χρηματοδότηση που έλαβε επέτρεψε στο πανεπιστήμιο να αγοράσει τον απαραίτητο εξοπλισμό για το νέο πρόγραμμα σπουδών.

Κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του έργου, το πανεπιστημιακό προσωπικό διαβουλευθήκε συχνά με βασικούς ενδιαφερόμενους φορείς των ΠΔΒ σχετικά με το θέμα των παιχνιδιών και των οπτικών εφέ για τον οπτικοακουστικό τομέα. Με βάση αυτές τις διαβουλεύσεις, ήταν σε θέση να διαμορφώσουν με ακρίβεια τις επιθυμητές/αναμενόμενες ικανότητες που οι απόφοιτοι θα πρέπει να αρχίσουν να εργάζονται με επάρκεια στον τομέα.

Δεδομένου ότι οι εξελίξεις αυτές αντιστοιχούσαν στις αναπτυξιακές στρατηγικές και πρωτοβουλίες της κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Σερβίας, κυρίως της Ψηφιακής Πρωτοβουλίας της Σερβίας - [Digital Serbia Initiative \(dsi.rs\)](#), το πανεπιστήμιο κατόρθωσε να εξασφαλίσει την υποστήριξη της κυβέρνησης και του αρμόδιου υπουργείου, διασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα του έργου με την πρόσληψη πρόσθετου διδακτικού προσωπικού και διευκολύνοντας και επιταχύνοντας τη διαδικασία διαπίστευσης.

Η εν λόγω σύμπραξη χρηματοδοτήθηκε από ιδιωτικές και δημόσιες πηγές κυρίως με τη μορφή δαπανών προσωπικού που επενδύθηκαν στην ανάπτυξη και την παροχή συμβουλών στο πρόγραμμα.

Η δομή διαχείρισης της σύμπραξης είναι αρκετά επίπεδη υπό την έννοια ότι κάθε τμήμα λαμβάνει αποφάσεις εντός του δικού του τομέα, χωρίς επικεφαλή. Αυτό το είδος της δομής μπορεί να είναι ασυνήθιστο, αλλά λειτουργεί πολύ καλά επειδή η σύμπραξη συνδέεται με κοινά συμφέροντα.

Το νέο πρόγραμμα σπουδών ιδρύθηκε κάτω από ξεχωριστή έδρα και δίνει αναφορά στη σχολή και τα πανεπιστημιακά όργανα. Οι ιδιωτικοί φορείς λογοδοτούν στα δικά τους συμβούλια και δεν υπάρχει επικάλυψη. Μόνο στην περίπτωση που οργανώνονται επαγγελματικές πρακτικές, μεταπτυχιακά τμήματα ή παρόμοιες δραστηριότητες για τους φοιτητές, τα ΑΕΙ και οι εταίροι του ιδιωτικού τομέα πρέπει να τηρούν αμοιβαία τις διαδικασίες και τις απαιτήσεις υποβολής αναφορών.

Η **βασική αξία** της συνεργασίας ΑΕΙ-επιχειρήσεων έγκειται:

— για τη διευκόλυνση περαιτέρω εξελίξεων στον τομέα του ΚΠΔ, μέσω της παροχής καταρτισμένου, ικανού προσωπικού που εκπαιδεύτηκε σύμφωνα με τα νεότερα πρότυπα του κλάδου (που θα ενημερώνεται μόνιμα κατά την υλοποίηση του προγράμματος σπουδών)·

— στην πολύ καλύτερη και ταχύτερη απασχολησιμότητα των μεταπτυχιακών φοιτητών.

Η **αποστολή** τόσο του ΑΕΙ όσο και των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων είναι να διευκολύνουν την ανάπτυξη των ΚΠΔ βελτιώνοντας την εκπαίδευση στον τομέα αυτό.

Το νέο πρόγραμμα σπουδών είναι αρκετά καινοτόμο που οδήγησε στην ίδρυση μιας νέας έδρας για *οπτικά εφέ, κινούμενα σχέδια και τέχνη του παιχνιδιού*.

Η υποδομή για τις κοινές δραστηριότητες (το νέο πρόγραμμα σπουδών) παρέχεται και από τις δύο πλευρές. Ο δημόσιος εταίρος (πανεπιστήμιο και αρμόδιο υπουργείο) παρέχει τις αίθουσες διδασκαλίας, τη βιβλιοθήκη και τα μαθήματα που δεν είναι πολύ εξειδικευμένα στον τομέα, όπως μοντάζ ταινιών, ιστορία της τέχνης κ.λπ.

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

ΠΡΟΦΙΛ ΧΩΡΑΣ

Στη Ρουμανία, οι τομείς του πολιτισμού και της δημιουργικότητας είναι αρκετά σημαντικοί για την οικονομία, ακόμη και αν δεν αναγνωρίζονται πάντα ως τέτοιοι. Έτσι, στο επίπεδο της οικονομίας πριν από την πανδημία, οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες συνέβαλαν στο 5,93% του ΑΕΠ της Ρουμανίας και παράγουν 141,000 θέσεις εργασίας. Με τον τρόπο αυτό συνέβαλαν περισσότερο από τον τουρισμό (1,11%) και τις δημόσιες υπηρεσίες τροφίμων (1,16%) μαζί, ή από τον τομέα των ακινήτων (4,58%).

Σε αντίθεση με άλλες βιομηχανίες στη χώρα, οι ΠΔΒ συγκεντρώνονται κυρίως στο Βουκουρέστι. Περισσότεροι από τους μισούς εργαζόμενους των ΠΔΒ εργάζονται στο κεφάλαιο και επιτυγχάνουν το 69,4% του συνολικού κύκλου εργασιών σε εθνικό επίπεδο. Η διαφορά μεταξύ Βουκουρεστίου και άλλων επαρχιών είναι τεράστια: στο Βουκουρέστι υπάρχουν 6 φορές περισσότερες εταιρείες, 8 φορές περισσότεροι εργαζόμενοι και κύκλος εργασιών 6 φορές υψηλότερος από ό,τι στη δεύτερη στην κατάταξη πόλη - το Cluj-Napoca. Αν κοιτάξουμε τις πιο κερδοφόρες ΠΔΒ, εμφανίζονται εκπληκτικά δεδομένα σε κάθε περιοχή - το Βουκουρέστι φαίνεται να είναι η πρωτεύουσα του ραδιοφώνου, Iași - Η πόλη που συνδέεται με το διαδίκτυο, Timișoara - Η πόλη των παικτών, Cluj - Η πόλη των Θεαμάτων, Brașov - Η πόλη των Μουσείων, και Ilfov - η πόλη του Κινηματογράφου.

Στο πλαίσιο της ΕΕ, η Ρουμανία δίνει πλέον πλήρη προσοχή στη δημιουργικότητα και την καινοτομία προκειμένου να εντοπίσει μια διέξοδο από το σημερινό αδιέξοδο, μέσω της εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα. Για το σκοπό αυτό, οι δράσεις που πραγματοποιούνται αφορούν κυρίως την ενθάρρυνση και την υποστήριξη της δημιουργικότητας σε μια διαδικασία διά βίου μάθησης που συνδυάζει θεωρία και πρακτική, μετατρέποντας τα σχολεία και τα πανεπιστήμια σε χώρους όπου οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί συμμετέχουν στη δημιουργική σκέψη και μάθηση μέσω συγκεκριμένων πρακτικών. Οι επιχειρήσεις ΚΠΔ θα πρέπει επίσης να μετασηματίζουν θέσεις εργασίας σε τόπους μάθησης, να προωθούν έναν ισχυρό, ανεξάρτητο και διαφοροποιημένο πολιτιστικό τομέα που θα μπορεί να στηρίζει τον διαπολιτισμικό διάλογο, να στηρίζει την επιστημονική έρευνα που τονώνει την καινοτομία και να εντοπίζει διαδικασίες και εργαλεία για τη δημιουργία πρωτότυπων και δημιουργικών εννοιών.

Συνοπτικά στοιχεία που αντικατοπτρίζουν την τρέχουσα πραγματικότητα των ΠΔΒ στη Ρουμανία:

- ✓ Η μόνη εταιρεία που αναπτύσσει ταινίες στη Ρουμανία είναι η Kodak Film·
- ✓ Το 74% του Ρουμανικού πληθυσμού δεν πηγαίνει ποτέ στον κινηματογράφο·
- ✓ Έλλειψη οπτικής εκπαίδευσης και γνώσης στον πολιτιστικό τομέα του ευρέος κοινού·
- ✓ Οι περισσότεροι από τους καλλιτέχνες από τις εικαστικές τέχνες έχουν στραφεί σε άλλους τομείς όπου μπορούν να αποκομίσουν υψηλότερα κέρδη, ένας από τους οποίους είναι η διαφήμιση·
- ✓ Εικαστικές τέχνες/τέχνες και χειροτεχνίες — υψηλό κόστος χρεώνεται για την ενοικίαση των χώρων·
- ✓ Οι περισσότεροι συλλέκτες εικαστικών τεχνών προέρχονται από το εξωτερικό και στη Ρουμανία τα τελευταία χρόνια οι κύριοι παράγοντες για την απόκτηση έργων τέχνης είναι οι τράπεζες·

Ένα ορισμένο σημείο καμπής για την ανάπτυξη των ΠΔΒ στη Ρουμανία προφανώς συνέβη το 2013, όταν, βάσει μιας εκτεταμένης συμμετοχικής διαδικασίας (www.cdi2020.ro), διατυπώθηκαν οι προτεραιότητες ξέυπνης εξειδίκευσης σε εθνικό επίπεδο.

Συμπεριλήφθηκαν στην Εθνική Στρατηγική για την Έρευνα, την Ανάπτυξη και την Καινοτομία, 2014-2020. Ταυτόχρονα, οι περισσότερες περιφέρειες της Ρουμανίας ανέπτυξαν τις περιφερειακές τους στρατηγικές καινοτομίας για τον κύκλο χρηματοδότησης που έληξε το 2020. Επί του παρόντος, οι ερευνητικές δραστηριότητες ρυθμίζονται και χρηματοδοτούνται βάσει της εθνικής στρατηγικής για την έρευνα, την καινοτομία και την ξέυπνη εξειδίκευση (SNCSI) για την περίοδο 2022-2027.

Οι δραστηριότητες που ορίζονται στο πλαίσιο των ΠΔΒ ως εικαστικές τέχνες ή τέχνες και χειροτεχνία είναι στην πραγματικότητα οι λιγότερο πολυάριθμες στο ρουμανικό οικονομικό πλαίσιο, καθώς πιθανότατα τα προϊόντα που προκύπτουν από τις δραστηριότητες αυτών των δημιουργικών τομέων είναι πολύ πιο δύσκολο να πωληθούν. Οι ειδικοί κάνουν διάκριση μεταξύ των ανάντη δημιουργικών δραστηριοτήτων, όπως οι εικαστικές τέχνες, και των κατόνη δραστηριοτήτων. Οι τελευταίες είναι πολύ πιο κοντά στην πραγματική αγορά και έχουν άμεση εμπορική δυνατότητα εφαρμογής, είναι μεταβιβάσιμες και έχουν τη δυνατότητα για οικονομίες κλίμακας, όπως οι δραστηριότητες των μέσων ενημέρωσης: κινηματογράφος, τηλεόραση, ραδιόφωνο ή διαφήμιση. Τόσο από την άποψη του αριθμού των εταιρειών όσο και από την άποψη του κύκλου εργασιών, οι δημιουργικοί κλάδοι στη Ρουμανία κυριαρχούνται από τους τομείς με ταχεία εμπορική εφαρμογή.

Σύμφωνα με τον αριθμό των εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε δημιουργικούς κλάδους, μπορεί να παρατηρηθεί ότι οι περισσότεροι οικονομικοί παράγοντες δραστηριοποιούνται στους τομείς της διαφήμισης - 4.114 εταιρείες, ή λογισμικό, διαδίκτυο, λύσεις πληροφορικής - 4.167. Και οι δύο τομείς έχουν πολύ υψηλό βαθμό ταχείας εμπορευματοποίησης. Έτσι, είναι μεγάλη η γοητεία αυτών των ειδικοτήτων, τόσο για τους επιχειρηματίες όσο και για τους εργαζομένους. Σε σημαντική απόσταση από αριθμητική άποψη, υπάρχουν και άλλα πεδία δημιουργικής δραστηριότητας: τυπογραφία, επιμέλεια κειμένων, μετάφραση - 2.216 εταιρείες, μέσα ενημέρωσης - 1.818 εταιρείες και αρχιτεκτονική - 1.577 εταιρείες.

Σε αντίθεση με άλλες βιομηχανίες στη χώρα, ο ΚΠΔ συγκεντρώνεται κυρίως στο Βουκουρέστι. Υπάρχουν 16,398 εταιρείες που ειδικεύονται σε δημιουργικές δραστηριότητες, φορολογικά εγγεγραμμένες στο Βουκουρέστι, που σημαίνει περίπου 12,5% του συνόλου των οικονομικών φορέων σε αυτή την πόλη. Όσον αφορά τον σωρευτικό κύκλο εργασιών, οι δημιουργικοί κλάδοι ανήλθαν σε περίπου 19 δισεκατομμύρια RON το 2013. Σε σύγκριση με τον συνολικό κύκλο εργασιών, κατά τη διάρκεια του ίδιου έτους, η συμβολή των δημιουργικών κλάδων στην αξία είναι χαμηλότερη από την αριθμητική, αντιπροσωπεύοντας μόνο το 10,3%.

Η περιφέρεια Βουκουρεστίου — Ilfov κατατάσσεται 18η από τις 253 Ευρωπαϊκές περιφέρειες με το μεγαλύτερο μερίδιο εργαζομένων από δημιουργικές βιομηχανίες σε σύγκριση με άλλους οικονομικούς τομείς.

Στη Ρουμανία, η ερευνητική δραστηριότητα διεξάγεται κυρίως σε εξειδικευμένα πανεπιστήμια, τα οποία συνήθως συνεργάζονται με 10 μεγάλες εταιρείες κατ' ανώτατο όριο. Για την περιοχή των τεχνών και της χειροτεχνίας, υπάρχουν τα σχετικά πανεπιστήμια - π.χ. το Πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου, το Εθνικό Πανεπιστήμιο Τεχνών στο Βουκουρέστι, το Πανεπιστήμιο Αρχιτεκτονικής και Πολεοδομίας Ion Mincu. Ένα άλλο χαρακτηριστικό του ΚΠΔ στη Ρουμανία είναι η συγκέντρωση των ερευνητικών ικανοτήτων στην περιοχή Βουκουρεστίου-Ilfov, ειδικά σε πανεπιστήμια με τμήματα σχεδιασμού, μάρκετινγκ, αρχιτεκτονικής.

Επί του παρόντος, 63 προγράμματα σπουδών, πτυχίο, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό ταυτίζονται με την άμεση και άμεση εφαρμογή στις ΠΔΒ. Συνολικά, στην περιοχή Βουκουρεστίου-Ilfov περίπου 65 πάροχοι γνώσεων, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι πανεπιστήμια που προσφέρουν πανεπιστημιακά, MSc ή Phd προγράμματα, περίπου 15 κόμβοι, επιταχυντές επιχειρήσεων, επαγγελματικές ενώσεις και ενώσεις εργοδοτών, μαζί με περισσότερες από 30 πολυεθνικές εταιρείες, οι οποίες συμβάλλουν στην επαγγελματική κατάρτιση του εργατικού δυναμικού σε εξειδίκευση μη καλυπτόμενη από την επίσημη εκπαίδευση.

Το πρότυπο της *τριπλής έλικας* ισχύει για τη μεταφορά τεχνολογίας και την καινοτομία, και ιδίως για την καινοτόμο έννοια του συνεργατικού σχηματισμού. Προκειμένου να πραγματοποιηθεί η μεταφορά τεχνολογίας και η καινοτομία, απαιτείται η συμμετοχή διαφόρων κατηγοριών φορέων και διαμεσολαβητών (1) ΑΕΙ, ΕΙ, ΚΕΚ που αντιπροσωπεύουν την προσφορά καινοτόμων προϊόντων, διαδικασιών και υπηρεσιών (2) Βιομηχανία και ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των νεοφυών επιχειρήσεων και των τεχνοβλαστών, που αντιπροσωπεύουν τη ζήτηση για καινοτομία και θα πρέπει να καθορίζουν και να απορροφούν την προσφορά δημιουργικών προϊόντων. (3) Οι αρχές με αρμοδιότητες για τη διευκόλυνση καινοτόμων διαδικασιών πρέπει να συμμετέχουν μαζικά στη διευκόλυνση. Ωστόσο, υπάρχει διαφορετική κατάσταση στη Ρουμανία, όπου η πραγματικότητα έχει δείξει ότι οι τρεις φυσικοί εταίροι του μοντέλου της τριπλής έλικας δεν συνεργάζονται, επιπλέον, δεν γνωρίζουν ο ένας τον άλλον και δεν μπορούν να συνομιλήσουν μεταξύ τους. Ως αποτέλεσμα, είναι απολύτως απαραίτητο να προσαρμοστεί το μοντέλο της *τριπλής έλικας* και να μετατραπεί σε *μοντέλο τετράφυλλου* τριφυλλίου, με τον τέταρτο παράγοντα να εκπροσωπείται από καταλυτικούς οργανισμούς που είναι εξειδικευμένοι φορείς στον τομέα της μεταφοράς τεχνολογίας και της καινοτομίας, και εταιρείες παροχής συμβουλών. Τέλος, η επιρροή των ερευνητικών ιδρυμάτων και των πανεπιστημίων, ως πόλοι αριστείας, θα μπορούσε να αποδειχθεί αποφασιστική.

ΠΡΟΤΥΠΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Το Τμήμα Σχεδιασμού του UNARte ενσωματώνει τους φοιτητές, κατά τη διάρκεια της περιόδου πρακτικής άσκησης, σε εταιρείες που ταιριάζουν στο προφίλ στο οποίο η σχολή προετοιμάζει τους μαθητές της: σχεδιασμός προϊόντων, γραφικός σχεδιασμός και περιβαλλοντικός σχεδιασμός. Κατά τη διάρκεια των εξαμήνων, καλούνται επίσης εταιρείες από διάφορους τομείς, όχι απαραίτητα από τα δημιουργικά πεδία, αλλά για τα οποία η ενσωμάτωση μιας συνιστώσας σχεδιασμού είναι σημαντική. **Ωστόσο, δεν υπάρχει εσωτερική δομή μέσα στο πανεπιστήμιο για να συντονίσει πιθανές συνεργασίες μεταξύ του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και των αποφοίτων.**

Ως εκ τούτου, το προτεινόμενο μοντέλο εταιρικής σχέσης εξετάζει τη συνέχιση και επέκταση συγκεκριμένων συνεργασιών μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρηματικού περιβάλλοντος, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό βασίζονται στη συμμετοχή και τις επαφές του προσωπικού του διδακτικού προσωπικού και των συνεργατών (οι οποίοι με την πάροδο του χρόνου έχουν γίνει οι άμεσοι δικαιούχοι των αποφοίτων). Αυτό το μοντέλο δεν είναι θεσμοθετημένο, τουλάχιστον όχι αυτή τη στιγμή, με την έννοια ότι δεν μπορεί να αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος της προσφοράς μελέτης μιας σχολής τέχνης.

Μπορεί να αναφερθεί ότι στην περίπτωση της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης στη Ρουμανία, στην περίπτωση της προετοιμασίας των σπουδαστών για επαγγελματική ένταξη στο οικονομικό περιβάλλον, το μοντέλο των έγκαιρων συνεργασιών με διάφορους φορείς, εκτός των πανεπιστημίων, είναι πολύ πιο επωφελές από τη δημιουργία μιας θεσμοθετημένης, εσωτερικής δομής. Τα οφέλη αυτού του είδους προσέγγισης είναι προφανή:

- το εξωτερικό περιβάλλον είναι πολύ πιο δυναμικό·
- το εξωτερικό περιβάλλον συνδέεται άμεσα με την αγορά και με τις ανάγκες της·
- το εξωτερικό περιβάλλον επικοινωνεί πολύ αποτελεσματικότερα με το οικονομικό περιβάλλον·
- το εξωτερικό περιβάλλον προσαρμόζεται ταχύτερα στις αλλαγές·
- το εξωτερικό περιβάλλον χρηματοδοτείται καλύτερα από τους κρατικούς θεσμούς·
- το εξωτερικό περιβάλλον προσφέρει πιο προηγμένες συνθήκες, από μια τεχνολογική άποψη, από τους κρατικούς θεσμούς·
- το εξωτερικό περιβάλλον παράγει γρήγορη και σχετική ανατροφοδότηση για τους φοιτητές και τους αποφοίτους.

Το πλεονέκτημα αυτού του είδους των συνεργασιών και συμπράξεων έγκειται στη μόνιμη πρόσβαση σε μια ζωντανή, πραγματική αγορά, η οποία μπορεί να δείξει πιστά και γρήγορα τη θέση που ένας απόφοιτος στον τομέα των καλλιτεχνικών σπουδών μπορεί να καταλάβει στο σύνολο των τρεχουσών οικονομικών δραστηριοτήτων.

Η **αποστολή** του UNARTE παραμένει να είναι πάντα σε επαφή με αυτόν τον ζωντανό οργανισμό, να υποστηρίζει και να ενθαρρύνει τη συνεργασία μαζί του, να προωθεί επιμελώς έναν υψηλό βαθμό ακαδημαϊκών δεξιοτήτων για τους φοιτητές του, ώστε να γίνουν επιθυμητές δυνάμεις αυτών των συνεργασιών και συμπράξεων. Ως εκ τούτου, το **όραμα** του πανεπιστημίου σχετικά με την εταιρική σχέση ΑΕΙ-επιχειρήσεων είναι να διαφοροποιήσει όσο το δυνατόν περισσότερο τη συνεργασία με το εξωτερικό περιβάλλον του πανεπιστημίου, δηλαδή από αυτές τις εταιρείες, αποφοίτους που αναπτύσσουν επιχειρήσεις, οργανώσεις συντεχνιών, επαγγελματικές ενώσεις, ανεξάρτητες πλατφόρμες εργασίας, ατομικά εργαστήρια και στούντιο, μεγάλες εταιρείες, κυβερνητικές δομές στον τομέα της χρηματοδότησης νεοφυών επιχειρήσεων, ακόμη και δημόσιες διοικήσεις, προκειμένου να αποκτήσουν μια πιο πιστή παρουσίαση των πραγματικών επιλογών στην αγορά. Ένα άλλο ορόσημο που πρέπει να εξεταστεί είναι η συγκέντρωση συνεργασιών με τα άλλα πανεπιστήμια τέχνης στη Ρουμανία, τα οποία με τη σειρά τους μπορούν να συμβάλουν αποφασιστικά στο δίκτυο των εταιρικών σχέσεων μέσω των συνδέσεων που έχουν στις περιοχές όπου βρίσκονται. Οι διαπανεπιστημιακοί διαγωνισμοί, που υποστηρίζονται από τοπικές εταιρείες, είναι ένα τόσο επιτυχημένο προϊόν. Ταυτόχρονα, η UNARte είναι εταίρος σε πολλές εθνικές πρωτοβουλίες για την προώθηση του καλλιτεχνικού τομέα.

Στη συνέχεια, η οργανωτική δομή θα παραμείνει αυτή της UNARte. Η χρηματοδότηση θα παρέχεται επίσης από το πανεπιστήμιο, η μόνη προϋπόθεση που πρέπει να έχει το πανεπιστήμιο είναι να βρίσκεται σε μόνιμη επαφή με τους εκπροσώπους αυτών των φορέων, για να ενθαρρύνει τις «δομές» της συνεργασίας εφήμερες αλλά εφαρμόσιμες σε συγκεκριμένα σχέδια. Στην πραγματικότητα, η μόνη βιώσιμη δομή που μπορεί να προτείνει το πανεπιστήμιο είναι ένα από τα συγκεκριμένα «έργα», τα οποία με την ιδιαιτερότητά τους ανταποκρίνονται στις τρέχουσες ανάγκες των φοιτητών, και αυτές οι ανάγκες μπορούν να απαντηθούν καλύτερα από τους εμπλεκόμενους εταίρους.

Ως αποτέλεσμα αυτού του μοντέλου τόσο οι μαθητές όσο και οι εκπαιδευτικοί επωφελούνται από μαθησιακές εμπειρίες που προσαρμόζονται συνεχώς σε όλα όσα είναι νέα και ενεργά στην αγορά, δημιουργώντας έτσι μεθοδολογίες και γρήγορες προσαρμογές του προγράμματος σπουδών σε αυτό που χρειάζεται η αγορά. Με αυτή την έννοια, η ανταλλαγή εμπειριών και η συσχέτιση μεταξύ θεωρητικών μαθημάτων και πρακτικής εμπειρίας είναι το πραγματικό όφελος που απολαμβάνει ολόκληρη η κοινότητα και το τελικό αποτέλεσμα είναι ένας καλύτερος δάσκαλος, ένας καλύτερος φοιτητής, ένα ορατό οικονομικό αποτέλεσμα.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

ΠΡΟΦΙΛ ΧΩΡΑΣ

Ο πολιτιστικός και δημιουργικός τομέας είναι ένας από τους πιο δυναμικούς τομείς της Πορτογαλικής οικονομίας, συμβάλλοντας στη δημιουργία θέσεων εργασίας, την καινοτομία, την κοινωνική ανάπτυξη και την προώθηση της εικόνας της χώρας σε όλο τον κόσμο. Οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες αποτελούν επίσης πολύτιμο κοινωνικό πλεονέκτημα λόγω της ικανότητάς τους να επιφέρουν θετική αλλαγή στην κοινωνία και για την κοινωνία, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην ατομική και συλλογική ευημερία και αυξάνοντας την ανθεκτικότητα σε κρίσεις.

Στην Πορτογαλία, υπάρχει μια ποικιλία φεστιβάλ κινηματογράφου, μουσικής, θεάτρου, λογοτεχνίας και εικαστικών τεχνών που λαμβάνουν χώρα σε όλη τη χώρα. Τα τελευταία χρόνια, τα Πορτογαλικά πολιτιστικά και δημιουργικά χαρακτηριστικά ενισχύθηκαν από δράσεις όπως η Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επιδιώκει να προωθήσει μια πόλη στην Ευρώπη για ένα χρόνο, δίνοντας στην πόλη την ευκαιρία να αναδείξει τον πολιτισμό και τον τρόπο ζωής της και βελτιώνοντας τη διαπολιτισμική κατανόηση μεταξύ των πολιτών της ΕΕ. Οι πόλεις Lisboa (1994), Porto (2001), Guimarães (2012) και Évora (2027) είναι οι Πορτογαλικές πόλεις που είχαν ήδη επιλεγεί για να συμμετάσχουν σε αυτό το έργο.

Στην Πορτογαλία, η οικονομική συμβολή του πολιτιστικού και του δημιουργικού τομέα υποτιμήθηκε διαδοχικά λόγω των δυσκολιών και των περιορισμών στην οριοθέτηση και τη στατιστική μέτρηση του αντικτύπου των δραστηριοτήτων του. Μία από τις λίγες μελέτες που εκπονήθηκαν για τον σκοπό αυτό, έδειξε ότι, τα τελευταία χρόνια στην Πορτογαλία, οι πολιτιστικές βιομηχανίες κατέγραψαν μια γενική τάση σταθεροποίησης της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, αλλά μείωση της απασχόλησης, αν και με σημαντικές διαφορές ανάλογα με τον τομέα δραστηριότητας. Η σταδιακή επιβεβαίωση της Πορτογαλίας ως πολιτιστικού τουριστικού προορισμού αντανακλάται επίσης στις αυξήσεις, τόσο όσον αφορά την απασχόληση όσο και, ιδίως, την ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (Sociedade de Consultores Augusto Mateus & Associados, 2016).

Στην Πορτογαλία, η έξυπνη εξειδίκευση αποτελεί κρίσιμη στρατηγική για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας. Περιλαμβάνει μια συνεργατική προσέγγιση, με τα ενδιαφερόμενα μέρη από την ακαδημαϊκή κοινότητα, τη βιομηχανία και την κυβέρνηση να συνεργάζονται για να προσδιορίσουν τομείς προτεραιότητας για επενδύσεις και να αναπτύξουν έναν χάρτη πορείας για την καινοτομία και την οικονομική ανάπτυξη. Η κατάσταση της συνεργασίας ΑΕΙ-Επιχειρήσεων στην Πορτογαλία εξελίσσεται, με συνεχείς προσπάθειες για την προώθηση της συνεργασίας

Επίσης, συχνά περιλαμβάνει την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων των ΑΕΙ, ιδίως όσον αφορά την έρευνα και τη μεταφορά γνώσεων, για την προώθηση της καινοτομίας και της συνεργασίας μεταξύ της ακαδημαϊκής κοινότητας και της βιομηχανίας.

Τα πορίσματα του έργου «Ανώτατη Εκπαίδευση για Έξυπνη Εξειδίκευση» αποσκοπούσαν στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα ΑΕΙ μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικότερο ρόλο στον σχεδιασμό και την εφαρμογή των στρατηγικών έξυπνης εξειδίκευσης (S3), συμβάλλοντας παράλληλα στη δημιουργία εταιρικών σχέσεων με τις περιφερειακές αρχές που είναι αρμόδιες για τις εν λόγω στρατηγικές, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα ΑΕΙ πρέπει να υπερβούν διάφορους εσωτερικούς και εξωτερικούς περιορισμούς (Pinto, Nogueira & Edwards, 2021). Όπως, για παράδειγμα, σε εξωτερικό επίπεδο, οι περιφερειακές ασυμμετρίες που πρέπει να αντιμετωπιστούν μέσω τοποκεντρικών πολιτικών, η έλλειψη νοοτροπίας καινοτομίας και συνεργασίας, η υπερβολική γραφειοκρατία των ΕΔΕΤ και η χαμένη δυναμική της περιφερειακής συμμετοχής του S3. Οι εσωτερικοί περιορισμοί ενός ΑΕΙ περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, δυσκολίες όσον αφορά την αύξηση των περιορισμένων οικονομικών πόρων, την προσέλκυση και τη διατήρηση ταλέντων, την αξιολόγηση και τις δεξιότητες που δεν πληρούν τις απαιτήσεις μετασχηματισμού του S3.

μεταξύ των ΑΕΙ και των επιχειρήσεων (Muros et al., 2017; Pinto, Nogueira & Edwards, 2021). Μια μελέτη (Muros et al., 2017) που πραγματοποιήθηκε στην Πορτογαλία με βάση την προοπτική των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΑΕΙ) για τη συνεργασία πανεπιστημίων-επιχειρήσεων με στόχο τη μέτρηση των αντιλήψεων των ερωτηθέντων όσον αφορά τις προσπάθειες συνεργασίας, εμπόδια, παράγοντες, μηχανισμούς στήριξης και τις ικανότητές τους. Τα αποτελέσματα της μελέτης προσδιόρισαν δεκατέσσερις κύριες δραστηριότητες συνεργασίας ΑΕΙ-Επιχειρήσεων που αναγνωρίζονται και κατηγοριοποιούνται στην εκπαίδευση, την έρευνα, την αξιοποίηση και τη διαχείριση (Muros et al., 2017). Όσον αφορά την εκπαίδευση, οι δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνουν τον από κοινού σχεδιασμό προγραμμάτων σπουδών, τη συνπαράδοση προγραμμάτων σπουδών, την κινητικότητα των σπουδαστών, τα προγράμματα διπλής εκπαίδευσης και τη διά βίου μάθηση για τα άτομα που βρίσκονται ήδη στην αγορά εργασίας. Όσον αφορά την έρευνα, οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν κοινή Ε&Α, διαβούλευση με τις επιχειρήσεις και την κινητικότητα των επαγγελματιών. Οι δραστηριότητες συνεργασίας ΑΕΙ-Επιχειρήσεων περιλαμβάνουν την εμπορευματοποίηση των αποτελεσμάτων της Ε&Α, την ακαδημαϊκή επιχειρηματικότητα και την επιχειρηματικότητα των φοιτητών. Τέλος, οι δραστηριότητες συνεργασίας ΑΕΙ-Επιχειρήσεων που σχετίζονται με τη διαχείριση περιλαμβάνουν τη διακυβέρνηση, τους κοινούς πόρους και τη στήριξη του κλάδου. Η μελέτη επισημαίνει επίσης ότι, στην Πορτογαλία, το σημαντικότερο εμπόδιο για τη συνεργασία πανεπιστημίων-επιχειρήσεων είναι ο ανεπαρκής χρόνος εργασίας που διατίθεται στις δραστηριότητες συνεργασίας με εταιρείες των πανεπιστημίων, λόγω της γενικής αντίληψης ότι η συνεργασία με τη βιομηχανία έχει μικρότερη αξία από άλλες ακαδημαϊκές δραστηριότητες, όπως η δημοσίευση εγγράφων. Άλλα εμπόδια, για να αναφέρουμε μερικά, αναφέρονται στην έλλειψη επιχειρηματικής, πανεπιστημιακής και κυβερνητικής χρηματοδότησης για συνεργασία, στη γραφειοκρατία που σχετίζεται με τη συνεργασία ΑΕΙ-επιχειρήσεων, στους διαφορετικούς χρονικούς ορίζοντες μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων και στην έλλειψη ευαισθητοποίησης των επιχειρήσεων σχετικά με τις πανεπιστημιακές ερευνητικές δραστηριότητες/προσφορές (Muros et al., 2017).

Η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα ενθαρρύνθηκε και καθιερώθηκε στα πορτογαλικά ΑΕΙ κυρίως από τις αρχές της δεκαετίας του 2000, αν και το πρώτο μάθημα επιχειρηματικότητας ήταν ήδη διαθέσιμο στη δεκαετία του 1990. Στην Πορτογαλία, το 2003 αποτέλεσε σημείο καμπής για την εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα, καθώς κατά τη διάρκεια του 2004/2005 διδάχθηκαν περίπου 27 μαθήματα επιχειρηματικότητας. Έκτοτε, τα πανεπιστήμια και τα πολυτεχνεία συνεχίζουν να επεκτείνουν τα προγράμματα επιχειρηματικότητας, ιδίως σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Ωστόσο, η περαιτέρω ανάπτυξη της εκπαιδευτικής πολιτικής και οι πολιτισμικές αλλαγές εξακολουθούν να απαιτούνται προς μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα, καινοτομία και επιχειρηματικότητα.

Η σημασία της δημιουργίας εταιρικών σχέσεων με άλλους τύπους ιδρυμάτων για την παροχή των απαραίτητων πόρων και στήριξης για τη μεγιστοποίηση του δυναμικού των νέων επιχειρηματιών έχει αναγνωριστεί και θεωρείται κρίσιμη στη δράση των ΑΕΙ για την προώθηση της επιχειρηματικότητας. Τα προγράμματα θερμοκοιτίδων και νεοφυών επιχειρήσεων έχουν προκύψει πέρα από το πανεπιστημιακό σύστημα, και αυτές οι συμπράξεις έχουν επεκτείνει την απαιτούμενη υποστήριξη και παρακολούθηση μόλις τα επιχειρηματικά σχέδια επεκταθούν πέρα από το εκπαιδευτικό σύστημα (Redford, s/d).

Παρά τις θετικές εξελίξεις στη συνεργασία πανεπιστημίων-επιχειρήσεων, εξακολουθεί να υπάρχει περιθώριο βελτίωσης της συνεργασίας ΑΕΙ-επιχειρήσεων στην Πορτογαλία και να καταβληθούν προσπάθειες για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων αυτής της συνεργασίας για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της καινοτομίας. Μέσω αυτής της συνεργασίας μπορούν να δημιουργηθούν νέες ιδέες και καινοτομίες και να μεταφραστούν σε εμπορικές ευκαιρίες που οδηγούν στην οικονομική ανάπτυξη και ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα μιας περιοχής ή μιας χώρας.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου και Επενδύσεων (ΑΙCΕP) της Πορτογαλίας είναι ένας κυβερνητικός οργανισμός αφιερωμένος στη δημιουργία ενός επιχειρηματικού περιβάλλοντος που επικεντρώνεται στην ανταγωνιστικότητα και συμβάλλει στην παγκοσμιοποίηση της πορτογαλικής οικονομίας, και είναι ένας από τους πιο σημαντικούς και παρεμβατικούς φορείς για αυτό το σενάριο.

Η ΑΙCΕP ήταν υπεύθυνη για την προώθηση των Πορτογαλικών ΠΔΒ: μέσω της δημοσίευσης εγγράφων στα οποία αποδεικνύεται η σημασία των ΠΔΒ στην Πορτογαλία (ΑΙCΕP, 2019), η σημασία του ανθρώπινου παράγοντα (ΑΙCΕP, 2022) και ο τρόπος με τον οποίο οι Πορτογάλοι πολίτες μπορούν να έχουν πρόσβαση σε κυβερνητικούς μηχανισμούς για την επιδίωξη πρωτοβουλιών επιχειρηματικότητας (ΑΙCΕP, 2020)· είτε, μέσω της παρουσίας σε σημαντικό αριθμό διεθνών εκδηλώσεων, την προώθηση των Πορτογαλικών ΠΔΒ (ΑΙCΕP 2023). Αξίζει επίσης να τονιστεί το έργο της AMAL (Comunidade Intermunicipal do Algarve), που υλοποιήθηκε με τη δημοσίευση του Οδηγού Επιχειρηματιών Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών, ένα σημαντικό ορόσημο για τη σημασία, την ανάπτυξη, την ενίσχυση και την επιτυχία των επιχειρηματικών πρακτικών εντός των Πορτογαλικών ΠΔΒ.

Μία από τις πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αξίας των ΠΔΒ σε διεθνείς δράσεις ήταν η δημιουργία από την ΑΙCΕP της μάρκας Inspire Portugal, με σκοπό να παράσχει σε αυτόν τον τομέα τη δική τους συνολική ταυτότητα.

Υπάρχουν κάποιες άλλες οργανώσεις που υποστηρίζουν με επιτυχία την ανάπτυξη και την προώθηση διαφόρων τομέων των Πορτογαλικών ΠΔΒ.

ΠΡΟΤΥΠΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Το μοντέλο σύμπραξης ΑΕΙ-επιχειρηματικών ιδρυμάτων για την Πορτογαλία εξετάζει εν μέρει την πρακτική του Πανεπιστημίου Portucalense (UPT), αλλά και τις συνεισφορές μιας επιλεγμένης ομάδας Πορτογάλων εμπειρογνομών στους ΚΠΔ που αποκτήθηκαν μέσω μίας ομάδας εστίασης και έρευνας τεκμηρίωσης σχετικά με τη συνεργασία ΑΕΙ-επιχειρήσεων.

Το μοντέλο προτείνει τη δημιουργία μιας θερμοκοιτίδας — ενός κέντρου υποστήριξης για την επιχειρηματικότητα στους τομείς που απαρτίζουν την εκπαιδευτική προσφορά του Πανεπιστημίου, συμπεριλαμβανομένης της Διοίκησης, της Τεχνολογίας, της Τέχνης, της Αρχιτεκτονικής, του Τουρισμού, της Κληρονομιάς και του Πολιτισμού. Η Θερμοκοιτίδα θα είναι ένας κόμβος που ενώνει εκπροσώπους διαφορετικών εδρών και τμημάτων, που έχουν ιδρυθεί εντός του Πανεπιστημίου, αλλά συνεργάζονται στενά με ένα εκτεταμένο δίκτυο συνεργαζόμενων εταιρειών και οργανισμών.

Η Θερμοκοιτίδα επιχειρήσεων θα υποστηρίξει και θα ωφελήσει την πολιτική ενεργού σχέσης του Πανεπιστημίου με τον επιχειρηματικό κόσμο που ενσαρκώνεται στην προώθηση της πρακτικής άσκησης, των σεμιναρίων, των εργαστηρίων και των ανοιχτών μαθημάτων, της εξειδικευμένης κατάρτισης σε επίπεδο μη-πτυχιακών μαθημάτων, κ.λπ.

Στη Θερμοκοιτίδα ανατίθεται η εργασία στο πλαίσιο των τριών φάσεων στήριξης των επιχειρηματιών και των επιχειρήσεων:

- i. **Προ-επώαση** — φάση ενοποίησης της επιχειρηματικής ιδέας και ανάλυση της τεχνικής και οικονομικής και χρηματοπιστωτικής βιωσιμότητας του έργου, που προηγείται της νομικής σύστασης της εταιρείας·
- ii. **Επώαση** — φάση εγκατάστασης και υλοποίησης του έργου ή ανάπτυξη ήδη υπάρχοντος έργου (υποθέτοντας, στην περίπτωση αυτή, τον χαρακτήρα μιας διαδικασίας επιτάχυνσης)·
- iii. **Μετά την επώαση** — φάση της επιχειρηματικής ανάπτυξης που ξεκίνησε μετά την επίτευξη της απαραίτητης ωριμότητας για βιώσιμη ανάπτυξη εκτός του περιβάλλοντος της θερμοκοιτίδας.

Η δραστηριότητα της θερμοκοιτίδας θα συμπληρωθεί από το Γραφείο Υποστήριξης Φοιτητών του Πανεπιστημίου που αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, να συμβάλει στην επιτυχία της επαγγελματικής ένταξης και να φέρει τους φοιτητές πιο κοντά στην αγορά εργασίας.

Η Θερμοκοιτίδα λειτουργεί υπό άμεση εξάρτηση από το Πρύτανη, ενώ διορίζεται διευθυντής υπεύθυνος για την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων της θερμοκοιτίδας. Η θερμοκοιτίδα αποτελείται από μια επιτροπή αξιολόγησης που είναι υπεύθυνη για την αξιολόγηση του δυναμικού των έργων και την αξιολόγηση της επιχειρηματικής ικανότητας των φορέων υλοποίησης, καθώς και από μια συμβουλευτική επιτροπή που θα παρέχει καθοδήγηση και την αναγκαία υποστήριξη για την έναρξη έργων, την προώθηση προγραμμάτων κατάρτισης, τη διευκόλυνση της πρόσβασης στους επενδυτές και την παροχή τεχνικής υποστήριξης.

Η **αποστολή** της είναι να παρέχει εξειδικευμένες συνθήκες φιλοξενίας και υπηρεσίες σε επιχειρηματίες και/ή εταιρείες με καινοτόμες επιχειρηματικές ιδέες, ενισχύοντας την ικανότητά τους για ανάπτυξη και ενισχύοντας την οικονομική και χρηματοοικονομική βιωσιμότητα και ανταγωνιστικότητα των εταιρειών που λαμβάνουν.

Κύριος στόχος της είναι η υποστήριξη καινοτόμων έργων με μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης, κατά προτίμηση περιφερειακού και εθνικού χαρακτήρα, τα οποία προϋποθέτουν την καταχώριση της εταιρείας (ατομικό ή συλλογικό πρόσωπο που έχει συσταθεί νόμιμα και γίνεται δεκτό ως οντότητα). Εταιρείες που έχουν ήδη συσταθεί αλλά με μέγιστη ύπαρξη τριετή και αποδεδειγμένη δραστηριότητα κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης μπορούν επίσης να υποβάλουν αίτηση για να ενισχύσουν την επιτάχυνση, την ωρίμανση ή τη διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων τους.

Προσφέρει τις ακόλουθες υπηρεσίες:

- ✓ **Καθοδήγηση και συμβουλές** — Οι επιχειρηματίες μπορούν να λαμβάνουν, κατά την εκκίνηση και κατά την υλοποίηση του έργου τους, συμβουλές και καθοδήγηση από έμπειρους μέντορες που παρέχουν συμβουλές και γνώσεις σχετικά με στρατηγικές και επιχειρηματικά μοντέλα, τον προσδιορισμό της αγοράς, την επιχειρηματική αποστολή, την ανάπτυξη προϊόντων, το μάρκετινγκ, τη χρηματοδότηση, τη διεθνοποίηση, μεταξύ άλλων σχετικών θεμάτων.
- ✓ **Ειδική επιστημονική και τεχνολογική υποστήριξη** — Υποστήριξη της έρευνας, των δραστηριοτήτων τεχνολογικής ανάπτυξης και της υποστήριξης πρωτοτύπων, καθώς και παροχή εξοπλισμού και εργαλείων απαραίτητα για την ανάπτυξη πρωτοτύπων προϊόντων.
- ✓ **Κατάρτιση και ανάπτυξη ικανοτήτων** — κυρίως μέσω προγραμμάτων κατάρτισης, όπως διαδικτυακά σεμινάρια, μαθήματα και εργαστήρια, για να βοηθηθούν οι επιχειρηματίες να αποκτήσουν δεξιότητες απαραίτητες για την επιτυχία των επιχειρήσεών τους.
- ✓ **Πρόσβαση σε ευκαιρίες χρηματοδότησης** — Στήριξη της πρόσβασης σε επενδυτικά προγράμματα, επενδυτές ή άλλες μορφές άντλησης κεφαλαίων για τη μόχλευση της εκκίνησης και της ανάπτυξης της επιχείρησης.
  - ✓ **Διοικητικές υπηρεσίες**
  - ✓ **Λογιστική και φορολογική στήριξη**
  - ✓ **Νομική υποστήριξη**
  - ✓ **Υπηρεσίες μάρκετινγκ και επικοινωνίας**

συμπεριλαμβανομένης της επιχειρηματικής προβολής μέσω των διαύλων επικοινωνίας του ΑΕΙ, καθώς και της προώθησης εκδηλώσεων και δράσεων δικτύωσης.

Ορισμένες υπηρεσίες μπορεί να παρέχονται δωρεάν ή επι πληρωμή από το ΑΕΙ και άλλους εξωτ. φορείς.

Παραπομπές

Compendium of Cultural Policies and Trends. (2020). Ανάκτηση: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/?id=6>

Кирилова, Е., & Попов, Б. (2022, October 25). Големите дисбаланси в културата. Investor.BG. Ανάκτηση: <https://www.investor.bg/a/555-izkustvo-i-kultura/362677-golemite-disbalansi-v-kulturata>

Costis Dallas, "(Greece)" in, Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, XXth edition 20XX. Retrieved from: <http://www.culturalpolicies.net>, ISSN: 2222-7334.

https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/periodic_reports/files/2016_greece_quadrennial_periodic_report_on_2005_unesco_convention_final.29.11.2016.pdf

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/10177894/KS-01-19-712-EN-N.pdf/915f828b-daae-1cca-ba54-a87e90d6b68b>

ELSTAT, SURVEY ON CULTURAL ACTIVITIES OF THE MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS, 2020. Ανάκτηση από <https://www.statistics.gr/documents/20181/0880648d-38e5-9fa4-c670-6aa1b5630efd>

<https://www.tovima.gr/2021/05/18/international/elstat-greek-companies-managed-through-in-a1/>

Lazić, Milena (2022) *Creative industries as a driver of innovations and competitiveness: global and national overview*. In: Nauka i inovacije kao pokretači privrednog razvoja. Institut ekonomskih nauka, Beograd, pp. 129-148. ISBN 978-86-89465-71-6

Muros, V. G., Baaken, T., Silva, P., Ferreira, A., Davey, T., Meerman, A., Orazbayeva, B., Troutt, M. P. & Melonari, M. (2017). State of University Business Cooperation PORTUGAL. European Commission. Διαθέσιμο: <https://www.ub-cooperation.eu/index/reports>

Pinto, H., Nogueira, C. & Edwards, J. (2021). Higher Education and Smart Specialisation in Portugal. European Commission. EUR 30609 EN. Luxembourg: Publications Office of the European Union,.

Redford, D. (s/d). Entrepreneurship Education in Higher Education in Portugal. Direção Geral do Ensino Superior. Διαθέσιμο: <https://www.dges.gov.pt/en/pagina/entrepreneurship-education-higher-education-portugal>

Οι πλήρεις εκδόσεις των προτεινόμενων υποδειγμάτων είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση

www.fenice-project.eu

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή της παρούσας δημοσίευσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντανακλά τις απόψεις μόνο των δημιουργών, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει ουδεμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχονται σε αυτήν..